

Správa za rok 2022 o štátnej politike vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí a o poskytnutej štátnej podpore Slovákom žijúcim v zahraničí a návrh programu štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí na rok 2024

Právny rámec, cieľ správy, štruktúra a cieľové skupiny

Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí (ÚSŽZ) vypracoval správu za rok 2022 o štátnej politike vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí a o poskytnutej štátnej podpore Slovákom žijúcim v zahraničí a návrh programu štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí na rok 2024 (ďalej len „správa“) na základe § 3 ods. 2 zákona č. 474/2005 Z. z. o Slovákoch žijúcich v zahraničí a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 474/2005 Z. z.“).

Legislatívne a politické východiská správy

Základné legislatívne a politické východiská výkonu štátnej politiky Slovenskej republiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí zakotvujú a vymedzujú:

* **Ústava Slovenskej republiky** č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov v článku 7a zákona, ktorý ustanovuje: „Slovenská republika podporuje národné povedomie a kultúrnu identitu Slovákov žijúcich v zahraničí, podporuje ich inštitúcie zriadené na dosiahnutie tohto účelu a vzťahy s materskou krajinou“;

* **Zákon o Slovákoch žijúcich v zahraničí** č. 474/2005 Z. z. ;

ÚSŽZ v roku 2022 spolupracoval s Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky (Legislatívno-právnym odborom) na vypracovaní nového zákona o Slovákoch žijúcich v zahraničí. Do nového návrhu zákona by ÚSŽZ rád zapracoval skúsenosti z jeho pôsobnosti a aplikačnej praxe odborných útvarov ÚSŽZ.

* **Koncepcia štátnej politiky** Slovenskej republiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí na roky 2022 – 2026 (ďalej len „koncepcia“).

Štruktúra správy

Prvá časť **Súčasný stav spoločenstiev Slovákov žijúcich v zahraničí a poskytovaná podpora** obsahuje prehľad o krajaňských spoločenstvách v zahraničí a základné údaje o pomoci, ktorú poskytla Slovenská republika (SR) na činnosti Slovákov žijúcich v zahraničí v rámci sústavy finančnej podpory ÚSŽZ. V roku 2022 bolo podporených **906 projektov** od žiadateľov z **32 štátov** vrátane SR v sume **2 499 926,62 eura**.

Druhá časť **Oblasť vzdelávania, vedy a výskumu** informuje o podpore činností Slovákov žijúcich v zahraničí v oblasti vzdelávania, vedy a výskumu v spolupráci ÚSŽZ a Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR (MŠVVaŠ SR) a ďalších inštitúcií. V roku 2022 ÚSŽZ podporil v uvedenej oblasti **312 projektov** v **27 štátoch** vrátane Slovenska vo výške **937 835,7 eura**. MŠVVaŠ SR vynaložilo na vládne štipendiá, vysielanie učiteľov a lektorov a vzdelávacie podujatia pre Slovákov žijúcich v zahraničí spolu **3 425 742,44 eura**. Poskytlo **63 štipendií** vlády SR Slovákom žijúcim v zahraničí na štúdium na vysokých školách v SR. Celkovo v roku 2022 študovalo na slovenských verejných vysokých školách spolu **249 štipendistov-krajanov**. **16 učiteľov** slovenského jazyka a akademických predmetov bolo vyslaných na slovenské školy do Maďarska, Rumunska a na Ukrajinu. V zahraničí pôsobia aj **20 lektorov** slovenského jazyka a kultúry na vysokých školách v **13 štátoch**.

Tretia časť **Oblasť kultúry** je venovaná aktivitám Slovákov žijúcich v zahraničí v oblasti kultúry. V roku 2022 ÚŠZZ podporil v tejto oblasti **443 projektov z 26 štátov** vrátane SR vo výške **1 305 054,92 eura**. Popri podpore aktivít Slovákov žijúcich v zahraničí smerovali finančné prostriedky smerovali aj na predstavenie a priblíženie kultúry Slovákov žijúcich v zahraničí na podujatiach organizovaných v SR. Táto časť poskytuje podrobný prehľad činností jednotlivých slovenských komunít v zahraničí a môže poslúžiť aj ako podnet k príprave programu štátnych činiteľov pri zahraničných pracovných cestách.

Štvrtá časť **Oblasť informačná** je venovaná vyhodnoteniu podpory Slovákov žijúcich v zahraničí v oblasti informačnej s dôrazom na vydavateľskú činnosť. ÚŠZZ podporil v oblasti informovanosti **109 projektov v 13 štátoch** sumou **200 886,00 eur**.

Piata časť **Oblasť médií** je zameraná na oblasť médií. ÚŠZZ podporil v tejto oblasti v roku 2022 **42 projektov z 12 štátov** celkovou sumou **56 150 eur**. ÚŠZZ využíva webovú stránku www.uszz.sk a portál www.slovenskezahranicie.sk. Obe sú účinným zdrojom aktuálnych správ a takisto spätnej väzby pre krajanov. Táto časť podáva aj správu o spolupráci ÚŠZZ s médiami v SR s dôrazom na rozvoj vzťahov s verejnoprávnym vysielateľom Rozhlas a televízia Slovenska (RTVS).

Šiesta časť **Osvedčenie Slováka žijúceho v zahraničí** (ďalej len „osvedčenie“) podáva správu o procese rozhodovania v konaní o vydaní osvedčenia Slováka žijúceho v zahraničí. Okrem iného oboznamuje o počte prijatých žiadostí o vydanie osvedčenia a o počte vydaných osvedčení vrátane príslušnej štatistiky za roky 2014 až 2022.

Siedma časť **Stála konferencia Slovenská republika a Slováci žijúci v zahraničí 2022** (ďalej len „stála konferencia“). Stála konferencia je najvýznamnejšie podujatie, na ktorom sa stretávajú zástupcovia spoločenstiev Slovákov žijúcich v zahraničí z celého sveta, osobnosti slovenského zahraničia, aktívni priatelia Slovákov žijúcich v zahraničí a predstavitelia štátnych orgánov Slovenskej republiky s cieľom riešiť aktuálne otázky života Slovákov žijúcich v zahraničí. Stála konferencia sa konala v dňoch 28. a 29. októbra 2022 v Bratislave a zúčastnilo sa jej takmer 80 účastníkov zo 17 krajín a zo Slovenska a približne 40 hostí.

Ôsma časť **Činnosť orgánov štátnej správy, štátnych aj neštátnych ustanovizní vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí** zahŕňa činnosť prezidenta SR, Národnej rady SR (NR SR), Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR (MZVEZ SR), MŠVVaŠ SR, Ministerstva kultúry SR (MK SR), Ministerstva vnútra SR (MV SR), Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR (MPSVR SR), Matice slovenskej (MS) a cirkví.

Deviata časť **Návrh programu štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí na rok 2024** načrtáva základné východiská programu štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí. Určujúcim znakom je pokračovanie v osvedčených aktivitách a dôraz na plnenie úloh vyplývajúcich z **konceptie** a z vykonávacieho plánu k nej.

Desiata časť **Vplyv na rozpočet verejnej správy** sa zaoberá vplyvom materiálu na rozpočet verejnej správy. Prijatie materiálu bude mať negatívny, rozpočtovo zabezpečený vplyv na rozpočet verejnej správy kvantifikovaný v analýze vplyvov na rok 2023 v sume 3 595 518 eur a na roky 2024 a 2025 v sume 3 630 448 eur s tým, že prostriedky sú zabezpečené v rozpočte kapitoly MZVEZ SR, v programe 0D3 – Štátna politika k Slovákom žijúcim v zahraničí.

Časť 1. Súčasný stav spoločenstiev Slovákov žijúcich v zahraničí a poskytovaná podpora

Podľa § 2 zákona č. 474/2005 Z. z. **Slovákom žijúcim v zahraničí** je osoba, ktorá nemá trvalý pobyt na území SR a je štátnym občanom SR, alebo nie je štátnym občanom SR, ale uchováva si národné povedomie a on alebo jeho predok v priamom rade má slovenskú národnosť.

Za účelom uplatňovania zákona o Slovákoch žijúcich v zahraničí schválila vláda Slovenskej republiky v poradí už tretiu Konceptiu štátnej politiky Slovenskej republiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí na obdobie rokov 2022-2026 svojim uznesením č. 387 zo dňa 8. júna 2022. Súčasný text koncepcie potvrdzuje existujúce princípy štátnej politiky SR vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí a zároveň odráža nové skutočnosti, tendencie a zmeny, ktoré nastali v oblasti života krajanov za posledných päť rokov.

Koncepcia je rozdelená do siedmich častí - úvodu, siedmich tematických častí a záveru. Úvod popisuje právne základy uskutočňovania štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí. Druhá časť podáva charakteristiku a popisuje súčasný stav Slovákov žijúcich v zahraničí. Slovákov žijúcich v zahraničí delí na dve základné skupiny – na autochtónne menšiny a slovenské tradičné spoločenstvá v krajinách západnej Európy a zámoria. Tretia časť určuje úlohy štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí v štyroch oblastiach podpory určených v zákone o Slovákoch žijúcich v zahraničí, t. j. v oblasti vzdelávania, vedy a výskumu, v oblasti kultúry, informačnej oblasti a v oblasti médií. Štvrtá časť určuje základné úlohy pri prezentácii Slovákov žijúcich v zahraničí na Slovensku, piata časť charakterizuje výkon štátnej politiky z hľadiska vecnej pôsobnosti orgánov štátnej správy. Šiesta časť je venovaná novému javu – tzv. novej slovenskej diaspóre, ktorá vznikla hlavne od vstupu Slovenskej republiky do Európskej únie.

Na základe uznesenia č. 387/ 2022 ku koncepcii, úlohy B.2, vypracoval ÚSZZ vykonávací plán k jej vecnému plneniu v spolupráci s ministerstvami a zložkami štátnej správy, ktoré sú priamo ovplyvnené a budú sa aktívne zúčastňovať na plnení určených úloh. Úlohy, ktoré sú určené v tomto pláne, sú celoplošné, dotýkajú sa všetkých Slovákov v zahraničí bez ohľadu na špecifické problémy v krajinách, v ktorých v súčasnosti žijú.

Text koncepcie ako aj vykonávacieho plánu je k nahliadnutiu na webovej stránke ÚSZZ: https://www.uszz.sk/wp-content/uploads/2021/03/KONCEPCIA_2016-2020_final.pdf

ÚSZZ v súčasnosti pracuje na druhom vykonávacom pláne (tzv. Vykonávací plán II). Ten bude slúžiť na určenie hlavných úloh miestneho rázu, ktoré budú riešiť úlohy miestneho rázu zameraných na osobité potreby jednotlivých spoločenstiev Slovákov žijúcich v zahraničí v ich domovských krajinách. Úlohy určí ÚSZZ v spolupráci s krajanskými spoločenstvami a súčinnými Slovákami žijúcimi v zahraničí.

Autochtónne menšiny

Súčasný stav autochtónnych národnostných menšín sa vyznačuje tým, že prebieha ich postupná asimilácia v dôsledku nástupu nových generácií, globalizačných tlakov a pod tlakom väčšinového okolia. Nepriaznivý vplyv na stav autochtónnych menšín majú demografické zmeny, hlavne náchylnosť u mladých ľudí nezakladať si rodinu, prípadne nemať alebo mať iba málo detí. Často hrá úlohu nepriaznivý hospodársky stav v oblastiach, kde ešte žije slovenská menšina súvisle, v dôsledku čoho dochádza k značnému odchodu obyvateľstva, často celých rodín, za lepšími životnými podmienkami do zahraničia a do SR. Takýto stav bol

charakteristický v 90. rokoch 20. storočia v rumunskom Bihore a posledné roky vo Vojvodine a na Zakarpatskej oblasti na Ukrajine.

Tab. č. 1 **Počty príslušníkov slovenských národnostných autochtónnych menšín**

Krajina	Sčítanie obyvateľstva 2011-2012	Sčítanie obyvateľstva 2021	Odborné odhady
Česká republika	148 000	162 578	200 000
Chorvátsko	4 753	3 688	5 000
Maďarsko	29 647	Nezverejnené ¹	75 000
Poľsko	3 240	Nezverejnené ²	5 000
Rakúsko		63 621 (1. 1. 2020)	65 000
Rumunsko	13 654	10 300	13 000
Srbsko	52 750	41 730	40 000
Ukrajina	6 700	6 700 ³	6 700
Spolu			418 000

¹ Výsledky sčítania obyvateľstva v r. 2021 neboli zatiaľ zverejnené. Štatistický úrad Maďarska udáva k 30. júnu 2021 údaj 14 677 registrovaných občanov SR v Maďarsku.

² Výsledky sčítania obyvateľstva v r. 2021 neboli zatiaľ zverejnené. Pre potreby Eurostatu bol v r. 2020 počet osôb s občianstvom SR trvalo usídlených v Poľsku (viac ako 12 mesiacov) odhadovaný na 1 240.

³ Sčítanie obyvateľstva sa nekonalo. Po konzultácii s GK Užhorod zostávame pri údajoch s predošlého sčítania.

Osobitý stav je v Českej republike (ČR), kde nemôžeme hovoriť o autochtónnej menšine, pretože Slováci nežili súvisle na určitom území, ale žili v ČR v dôsledku jestvovania spoločného štátu a následného pomerne masového vysťahovalectva za posledných 30 rokov. Jednotlivé skupiny Slovákov žijúcich v ČR sa v oficiálnych štatistikách často prekrývajú.

Spoločenstvá Slovákov žijúcich v zahraničí majú tradíciu vlastných spolkov a záujmových združení, ktoré si zakladali po príchode do novej vlasti a v tejto tradícii vydržali až dodnes. V závislosti od miestneho zákonodarstva, ale čiastočne aj dvojstranných medzištátnych zmlúv a demografických podmienok majú vlastné, niekedy relatívne autonómne výchovno-vzdelávacie inštitúcie od materských škôl až po vysokoškolské vzdelávanie v slovenskom jazyku. Ich záujmy zastávajú celoštátne organizácie so samosprávnymi funkciami v oblasti kultúry, školstva a v iných oblastiach (Srbsko, Chorvátsko, Maďarsko, čiastočne Rumunsko). Majú formálno-právne zaručenú rovnoprávnosť v obecných a krajských samosprávnych orgánoch so zriaďovateľskými právomocami v kultúrnej, školskej a inej oblasti. V krajinách, kde sa Slováci ocitli nie ako vysťahovalci, ale zmenou hraníc v dôsledku geopolitických zmien v 20. storočí (Poľsko, Ukrajina), nemajú takúto širokú samosprávu. Autochtónne spoločenstvá Slovákov žijúcich v zahraničí vydávajú vlastnú pravidelnú a nepravidelnú tlač, majú miestne a krajské múzeá, vedeckovýskumné pracoviská, galérie, ľudovomelecké súbory a slávnosti, početné ochotnícke divadlá s bohatou tradíciou vrátane profesionálneho divadla.

Tradičné spoločenstvá Slovákov žijúcich v zahraničí a nová slovenská diaspóra v krajinách západnej Európy a v zámorí

Tradičné spoločenstvá Slovákov žijúcich v zahraničí v krajinách západnej Európy a v zámorí postupne zanikajú. Keďže členovia týchto spoločenstiev nežili súvisle, pod tlakom okolitého prostredia strácajú slovenské povedomie. Vymiera posledná generácia, ktorá ešte rozumela po slovensky (USA, Kanada, Argentína), prípadne už aj dávnejšie zanikla (Francúzsko, Belgicko). Zostáva generácia emigrácie z roku 1968, ktorá smerovala tak do zámoria (USA,

Kanada, Austrália, Južná Afrika), ako aj do krajín západnej Európy. Potešujúce však je, že v mnohých spoločenstvách, hlavne v zámorí, sa objavuje generácia, ktorá napriek tomu, že už neovláda jazyk svojich predkov, hľadá svoje korene a hlási sa k slovenskému pôvodu.

Tab. č. 2 **Počty Slovákov žijúcich v západnej Európe a v zámorí**

KRAJINA	Oficiálne údaje	Odborné odhady
Argentína	Neeviduje sa	30 000 ¹
Austrália	4 781 (2021)	9 - 15 000
Bahrajn	58 (2022)	58
Belgicko	6 677 (1. 12. 2022)	10 000
Brazília	177 (24. 2. 2022)	300
Cyprus	2 000 (2022) ²	2 000
Dánsko	3 435 (31. 12. 2021)	4 000
Estónsko	201 (1. 1. 2021)	200
Fínsko	639 (31. 12. 2020)	690
Francúzsko	9 768 (2017)	20 000 ³
Holandsko	9 000 (2022)	25 000
Írsko	9 717 (2016) ⁴	19 000
Island	449 (2022)	500
Izrael	8 000 (júl 2020)	70 000 ⁵
Kanada	72 285 (2016)	100 000
Katar	185 (2022)	185
Kuvajt	107 (2022)	107
Luxembursko	1 000 (31. 3. 2022)	1 000 ⁶
Nemecko	58 235 (31. 12. 2018)	80 000
Nórsko	4 974 (2022)	6 000
Nový Zéland	408 (2018)	450
Portugalsko	393 (2021)	1 000
Rusko	324 (2010)	350
Slovinsko	472 (2021)	500
Spoj. kráľovstvo	129 290 (2022)	135 000
Španielsko	12 350 (30. 6. 2021)	15 000
Švajčiarsko	20 581 (30. 11. 2021)	25 000
Švédsko	3 081 (2022)	7 000 ⁷
Taliansko	9 014 (1. 1. 2021)	20 000
USA	594 844 (2020) ⁸	750 000
Spolu	cca 962 500	cca 1 200 000

¹ Odhady hovoria, že do Argentíny sa v 20. a 30. rokoch 20. storočia vysťahovalo až 30 až 50 000 osôb.

² Údaj poskytnutý ZÚ Nikózia

³ 9 768 osôb vo Francúzsku zahrňuje 5 248 občanov narodených na Slovensku a 4 520 imigrantov zo Slovenska.

⁴ Aktuálne údaje za Írsko nie sú dostupné. V Severnom Írsku žije oficiálne 2 881 občanov SR s trvalým pobytom a celkovo je ich počet podľa odhadu ZÚ Dublin 7000 (údaje za rok 2021).

⁵ Odhad počtu osôb žijúcich v Izraeli s aspoň jedným starým rodičom narodeným na území SR.

⁶ V prípade Luxemburska a v značnej časti Belgicka sa jedná o osoby zamestnané v medzinárodných inštitúciách a len minimálne spadajú pod zákon o Slovákoch žijúcich v zahraničí (čiastočne sa to týka aj iných štátov EU).

⁷ 3 081 je počet ľudí majúcich aspoň jedného rodiča slovenského pôvodu. Okrem toho sa eviduje 12 738 osôb s rodičom z Československa, z čoho môže byť cca 4 000 narodených na Slovensku.

⁸ Z toho je 187 573 osôb iba slovenského pôvodu a 407 271 osôb slovenského a iného pôvodu.

Údaje o počtoch Slovákov žijúcich v zahraničí spracovávame v spolupráci so ZÚ SR v zahraničí, ako aj s organizáciami Slovákov žijúcich v zahraničí a čerpáme zo štatistických

údajov jednotlivých štátov. Metodika zberu a spracovania štatistických údajov vo vzťahu k národnostiam sa v jednotlivých štátoch výrazne líši od presného definovania národnostných menšín až po úplnú neexistenciu takýchto údajov. Údaje, ktoré uvádza ÚSŽZ sú výsledkom spracovania štatistických údajov, odborných odhadov zo ZÚ, odhadov organizácii Slovákov žijúcich v zahraničí a vlastných odborných odhadov.

Počet Slovákov žijúcich v zahraničí je pomerne ustálený s možným ďalším postupným rastom, najmä v hospodársky a sociálne rozvinutých krajinách. Oficiálne počty občanov SR udávané miestnymi orgánmi je možné považovať za spodnú hranicu, pretože časť občanov nemá v novej krajine z rôznych dôvodov uzákonený pobyt.

Po roku 1989, a najmä po roku 2004 došlo k zásadným zmenám aj v rámci spoločenstiev Slovákov žijúcich v zahraničí. Vytvorila sa nová vlna vystaňovalectva zložená z občanov SR usadzujúcich sa v zahraničí. Táto časť slovenskej diaspóry je svojím zložením a charakterom odlišná od dovtedy jestvujúcich tradičných spoločenstiev a aj v prípade ich súbežného pôsobenia v niektorých krajinách zväčša nedochádza k ich výraznejšiemu prepájaniu. ÚSŽZ má právomoci k tej časti novej slovenskej diaspóry, ktorá spadá pod zákonnú definíciu Slováka žijúceho v zahraničí v zmysle zákona č. 474/2005 Z. z. a k oblastiam určeným týmto zákonom.

Jednou zo základných úloh ÚSŽZ je podporovať aktivity Slovákov žijúcich v zahraničí aj finančne formou dotácií. V roku 2022 pokračoval trend vysokého záujmu o finančnú podporu. V riadnom kole bolo predložených 1 124 žiadostí o dotáciu spolu v sume 6 488 800,92 eura, z toho 218 žiadostí o mimoriadnu dotáciu s požadovanou sumou spolu 1 526 704,68 eura. Celkovo bolo spolu skutočne podporených 906 žiadostí a skutočne vyplatená suma 2 499 926,62 eura. Pre názornosť uvádzame vývin skutočnej celkovej sumy vyplatených dotácií od r. 2007.

Tab. č. 3 **Prehľad vyplatených dotácií ÚSŽZ vrátane rozpočtových opatrení od r. 2007 (v eurách)**

Rok	Suma
2007	1 326 130,25
2008	1 444 777,89
2009	1 919 664,90
2010	1 837 758,02
2011	1 766 639,44
2012	1 220 998,64
2013	1 240 696,30
2014	1 144 470,80
2015	970 285,00
2016	970 027,00
2017	1 014 219,89
2018	1 235 477,35
2019	1 259 141,87
2020	1 901 258,29
2021	4 737 073,22
2022	2 499 926,62

Pozn.: V roku 2021 bola Maďarsku vyplatená dotácia 2 000 000 eur na obnovu Lutherovho domu v Budapešti.

ÚSZZ reaguje na potreby živého vývoja spoločenstiev Slovákov žijúcich v zahraničí podľa jednotlivých oblastí, ale i podľa regiónov a podľa samotných štátov.

Tab. č. 4 **Prehľad skutočne vyplatených dotácií za rok 2022 podľa krajín (v eurách)**

Krajina	Suma	Počet podporených projektov
Argentína	4 369,00	4
Austrália	41 592,38	24
Belgicko	6 800,00	5
Bosna a Hercegovina	3 000,00	2
Cyprus	9 000,00	3
Česká republika	156 720,00	65
Čierna Hora	4 300,00	3
Fínsko	1 500,00	1
Francúzsko	33 300,00	15
Holandsko	2 000,00	1
Chorvátsko	113 509,00	34
Írsko	28 500,00	6
Island	4 500,00	2
Kanada	34 136,00	12
Luxembursko	15 700,00	5
Maďarsko	292 781,32	109
Nemecko	39 000,00	18
Nový Zéland	1 000,00	1
Poľsko	64 116,00	33
Rakúsko	13 350,00	13
Rumunsko	505 950,00	78
Slovenská republika	205 319,32	28
Slovinsko	600,00	1
Spojené arabské emiráty	5 000,00	1
Spojené kráľovstvo	146 550,00	72
Srbsko	613 079,00	329
Španielsko	500,00	1
Švajčiarsko	13 100,00	13
Švédsko	3 500,00	3
Taliansko	65 788,60	3
Ukrajina	22 780,00	6
USA	48 586,00	15
SPOLU	2 499 926,62	906

Pozn.: V Maďarsku je zahrnutých 99 581 eur poskytovaných v zmysle dohody medzi Maďarskom a Slovenskom z 12. decembra 2003, uznesenie vlády SR č. 487 z 26. mája 2004.

ÚSZZ zjednodušil úradný postup prijímania žiadostí a postup uzatvárania jednotlivých dotačných zmlúv. Žiadosti sa podávajú elektronicky a prax preukázala, že ich dokážu podať aj spoločenstvá, v ktorých už ich členovia nevedia po slovensky (za týmto účelom ÚSZZ vytvoril návody v zodpovedajúcom jazyku). Následne sú žiadosti právoplatne podpísané a doručené na úrad aj v listinnej podobe, keďže je to zákonná požiadavka pri poskytovaní

štátnych finančných prostriedkov. Zjednodušenie úradného postupu prijímania žiadostí malo, popri pozitívach, aj ten dôsledok, že podstatne vzrástol počet podaných žiadostí. Na výzvu na predkladanie žiadostí o dotácie na rok 2023 v trvaní od 01.09.2022 do 31.10.2022 bolo prostredníctvom elektronického dotačného systému predložených 1255 žiadostí v sume 9 387 253,70 eur. Tieto žiadosti musia byť pracovníkmi ÚŠZZ kontrolované, nedostatky komunikované so žiadateľmi a žiadosti samotné pripravované na hodnotiaci proces, čo sa pri aktuálnom stave počtu zamestnancov ÚŠZZ, okrem iného, dostalo výraznejšie za hranicu fondu bežného pracovného času. Tento problém sa zrejme opätovne objaví pri vyúčtovaní schválených projektov a má potenciál navýšiť počet neuzavretých vyúčtovaní.

Časť 2. Oblasť vzdelávania, vedy a výskumu

Stav školstva a vzdelávania Slovákov žijúcich v krajinách s postavením národnostnej menšiny

Vyučovanie slovenčiny v krajinách strednej, južnej a východnej Európy (Maďarsko, Srbsko, Rumunsko, Poľsko, Ukrajina a ČR) má mnoho spoločných znakov, ale odlišuje sa svojou formou a svojím zaradením škôl v rámci jednotlivých školských systémov.

V roku 2022 sa vzdelávanie postupne vracalo do stavu pred pandemiou. Slovenské národnostné školstvo prešlo postupne do obvyklého režimu a z prevládajúcej online formy opäť stalo prezenčné. Pri vyhodnotení pandemického obdobia bol ako hlavný problém jednoznačne určený chýbajúci kontakt slovenských detí v zahraničí so Slovenskom, chýbajúca návšteva materskej krajiny, účasť na letných táboroch a iných podujatiach organizovaných v gescii ÚŠZZ a MŠVVaŠ SR. Pedagógovia potvrdili, že vzdelávacie podujatia online formou, hoci mali svoj význam počas pandémie Covid-19, sú menej účinné a nemôžu nahradiť osobnú účasť na vzdelávacích podujatiach. Aj z týchto dôvodov ÚŠZZ už počas roku 2022 opäť pristúpil k organizácii štyroch turnusov letných táborov pre deti Slovákov žijúcich v zahraničí. Obnovili sa tiež osobné kontakty a stretnutia v rámci návštev spoločenstiev Slovákov žijúcich v zahraničí. V priebehu roku 2022 navštívili zástupcovia ÚŠZZ **slovenské školy v Rumunsku, Maďarsku, Srbsku, slovenské spoločenstvá v Chorvátsku a v Českej republike**. Uvedené podujatia prispeli k obnoveniu aktívnej komunikácie so zástupcami spoločenstiev Slovákov žijúcich v zahraničí v jednotlivých krajinách a k presnejšiemu určeniu potrieb slovenského školstva v zahraničí.

Tab. č. 5 Počty žiakov na slovenských školách v zahraničí

Štát	Základné školy	Stredné školy	Materské škôlky	Spolu
Maďarsko	2 605	899	1 704	5 208
Srbsko	2 196	353	1 170	3 719
Rumunsko	142	279	202	632*
	86		125	211**
Chorvátsko	352	18		370
Ukrajina		345		345
Poľsko	185	5		190

* Celkový počet žiakov rumunskej sekcie, ktorí študujú slovenčinu ako voliteľný predmet

** Celkový počet žiakov na školách s vyučovacím jazykom slovenským v Rumunsku

Spoločnou úlohou v oblasti slovenského národnostného školstva ostáva klesajúci počet žiakov zapisovaných do slovenských základných a stredných škôl, zabezpečenie učebníc a tiež

hľadanie riešení na zvýšenie motivácie študentov na štúdium učiteľských smerov, ktorí by po skončení štúdia posilnili miestne spoločenstvá a miestnu slovenskú inteligenciu.

Stav vzdelávania v štátoch Európskej únie a v tretích štátoch

V štátoch západnej Európy a v zámorí sa krajanovia orientujú na výučbu slovenského jazyka vo vzdelávacích a víkendových slovenských centrách, ktoré si z vlastnej iniciatívy zakladajú. Vzdelávacie centrá alebo víkendové školy alebo škôlky pre deti krajanov sú organizované v nasledovných krajinách: Austrália, Argentína, Belgicko, Cyprus, Francúzsko, Island, Írsko, Kanada, Kuvajt, Luxembursko, Nemecko, Nový Zéland, Portugalsko, Rakúsko, Švajčiarsko, Švédsko, Taliansko, USA, Veľká Británia.

Počet žiakov vo vzdelávacích centrách a víkendových školách v západnej Európe a zámorí je 1075 v prezenčnom vzdelávaní, z toho je 332 v predškolskom veku, 503 detí na 1. stupni a 280 na druhom stupni. Počet učiteľov v týchto centrách je 204, z toho je 120 s pedagogickým vzdelaním. Činnosť vzdelávacích centier a víkendových škôl koordinovala asociácia ISEIA (**medzinárodný inštitút a asociácia slovenských vzdelávacích centier**).

Slovenské víkendové vzdelávacie centrá v priebehu roku 2022 taktiež postupne prechádzali z diaľkovej na prezenčnú formu výučby. Činnosť ISEIA a vzdelávacích centier je zameraná na súťaže, projekty, metodické semináre, online aktivity, ale aj publikačné činnosti. S finančnou pomocou ÚŠZZ vznikli v priebehu roku 2022 štyri čísla online časopisu *Ceruzky vo svete* prístupné verejnosti na webovej stránke ISEIA.

Činnosť ÚŠZZ v oblasti vzdelávania, vedy a výskumu

ÚŠZZ v priebehu roku 2022 zorganizoval zasadnutia oboch sekcií komisie pre školstvo a vzdelávanie. V **apríli 2022** sa uskutočnilo zasadnutie **sekcie pre západnú Európu a zámorie**. Členovia sekcie označili za jeden z hlavných problémov centier predovšetkým neistotu, ktorá je spôsobená krátkodobým (ročným) financovaním vzdelávacích centier. Čo sa týka podpory informovanosti o vzdelávacích centrách v zahraničí, ÚŠZZ zabezpečilo prepojenie z hlavnej webovej stránky ÚŠZZ na zoznam centier asociácie ISEIA tak, aby sa Slováci žijúci v zahraničí, ktorí majú záujem o vyučovanie ich detí v slovenskom jazyku, mohli dostať k potrebným informáciám.

Zasadnutie sekcie pre strednú, južnú a východnú Európu sa konalo v **októbri 2022** v Bratislave a bolo venované nasledovným témam: aktuálne postavenie a podpora slovenských žiakov, študentov a učiteľov vo vzdelávacom procese, riešenie naliehavého nedostatku slovenských učiteľov, motivácia študentov k štúdiu pedagogických smerov, podpora vysielania slovenských učiteľov do slovenských národnostných škôl zo strany MŠVVaŠ SR, podpora mimoškolských aktivít v gescii ÚŠZZ, ako aj MŠVVaŠ SR (tábory, školy v prírode, súťaže a pod.). Odporúčania zo zasadnutí oboch sekcií boli využité v rámci nastavenia konkrétnych úloh pri zostavovaní vykonávacieho plánu k vecnému plneniu schválenej koncepcie.

Jednou z úloh ÚŠZZ v oblasti vzdelávania je aj mapovanie stavu a vývoja školstva a podmienok vzdelávania slovenských národnostných menšín a spoločenstiev Slovákov žijúcich v zahraničí. V priebehu roku 2022 sa zástupcovia ÚŠZZ zúčastňovali podujatí Slovákov žijúcich v zahraničí so vzdelávacím charakterom v zahraničí. ÚŠZZ so slovenskými žiakmi, učiteľmi a vedením slovenských škôl a lepšie oboznámenie sa so skutkovým stavom

a problémami slovenského školstva, ale taktiež aj priestor pre **kontrolu fyzického stavu využitia dotácií poskytnutých ÚSZZ.**

Pri prideľovaní dotácií sa dôsledne prihliadalo na špecifiká a odlišné potreby Slovákov so štatútom národnostnej menšiny v okolitých krajinách a žijúcich v krajinách západnej Európy a zámoria bez štatútu národnostnej menšiny. V roku 2022 v oblasti vzdelávania, vedy a výskumu bolo podporených 214 projektov v 21 štátoch v celkovej sume 787 324,78 eura.

**Tab. č.6 Prehľad skutočne vyplatených dotácií za rok 2022
v oblasti vzdelávania, vedy a výskumu podľa krajín (v eurách)**

Krajina	Suma	Počet podporených projektov
Argentína	1 100,00	1
Austrália	26 262,38	13
Bosna a Hercegovina	2 000,00	1
Cyprus	8 000,00	2
Česká republika	25 700,00	12
Čierna Hora	3 300,00	2
Francúzsko	10 500,00	4
Holandsko	2 000,00	1
Chorvátsko	12 509,00	7
Írsko	21 000,00	2
Island	4 000,00	1
Kanada	21 986,00	5
Luxembursko	13 200,00	4
Maďarsko	74 700,00	37
Nemecko	28 100,00	9
Poľsko	6 000,00	2
Rakúsko	8 500,00	5
Rumunsko	99 150,00	36
Slovenská republika	165 953,72	13
Slovinsko	600,00	1
Spojené kráľovstvo	104 800,00	35
Srbsko	199 220,00	102
Švajčiarsko	4 600,00	3
Švédsko	2 000,00	2
Taliansko	57 788,60	2
Ukrajina	21 780,00	5
USA	13 086,00	5
SPOLU	937835,70	312

Pozn.: V tabuľke nie je suma 99 581 eur pre krajanov v Maďarsku (uznesenie vlády SR č. 625/2008)

ÚSZZ v priebehu roku 2022 aktívne spolupracovalo s MŠVVaŠ SR a s ďalšími inštitúciami, ktoré sa venujú problematike vzdelávania Slovákov žijúcich v zahraničí. Predstavitelia MŠVVaŠ SR a ostatných inštitúcií boli prizývaní na všetky podujatia ÚSZZ počas roka venované vzdelávaniu Slovákov žijúcich v zahraničí. ÚSZZ sa zapojil ako riadny člen

hodnotiacej komisie MŠVVaŠ SR do procesu vyhodnocovania žiadostí Slovákov žijúcich v zahraničí o udelenie vládneho štipendia SR pre Slovákov žijúcich v zahraničí.

V roku 2022 sa konal jubilejný 30. ročník celoslovenskej literárnej žiackej súťaže s medzinárodnou účasťou. Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko. Do kategórie zahraniční účastníci sa zapojili žiaci zo Srbska, Maďarska, Chorvátska, Ukrajiny a Švajčiarska, celkovo z 10 škôl so 42 prácami. ÚSZZ pripravil pre ocenených žiakov štvordňový pobyt na Slovensku.

ÚSZZ v roku 2022 v spolupráci s Metodickým centrom UMB v Banskej Bystrici a Akadémiou vzdelávania v Martine realizoval 4 turnusy letných táborov pre deti Slovákov žijúcich v zahraničí. V priebehu mesiacov júl a august 2022 sa uskutočnili dva turnusy letného tábora na Donovaloch a dva turnusy na Orave. Celkovo sa na uvedených štyroch turnusoch poskytlo miesto pre 280 slovenských detí z Ukrajiny, Chorvátska, Maďarska, Poľska, Srbska, Rumunska, USA, Írska, Portugalska, Cypru, Švajčiarska, Talianska, Francúzska, Švédska a Veľkej Británie.

ÚSZZ v spolupráci s Metodickým centrom UMB pre Slovákov žijúcich v zahraničí (MC UMB) začali v roku 2022 nový projekt – **pravidelné online vzdelávanie** pre deti tých Slovákov žijúcich v zahraničí, ktorí z rôznych dôvodov nemali možnosť navštevovať slovenské vzdelávacie centrá vo svojich krajinách pobytu. Vzdelávanie prebehlo od septembra do decembra 2022, každú 1. a 3. sobotu v mesiaci a pre účastníkov bolo poskytované zadarmo. Pre záujemcov, ktorí sa z akéhokoľvek dôvodu nevedeli pripojiť vo vybranom termíne, bol zabezpečený záznam zo vzdelávania. Takýmto spôsobom sa poskytla možnosť pre záujemcov zo všetkých časových pásem. Na online vyučovanie v roku 2022 bolo prihlásených viac ako 400 účastníkov a záznamy z vyučovania sa posielali na cca 300 emailových adries. Projekt bude pokračovať aj v nasledujúcom roku.

Časť 3. Oblasť kultúry

Koncepcia člení oblasť kultúry na štyri oblasti, v rámci ktorých sa v roku 2022 uskutočnil rad podujatí a programov s cieľom chrániť, zveľaďovať a rozvíjať slovenskú kultúru aj za hranicami Slovenskej republiky.

Ochrana hmotného a nehmotného kultúrneho dedičstva Slovákov žijúcich v zahraničí a jeho aktívne prepojenie s ustanovizňami na Slovensku

Jednotlivé spoločenstvá Slovákov žijúcich v zahraničí majú systém ochrany vlastného kultúrneho dedičstva a ÚSZZ je im nápomocný pri uskutočňovaní jednotlivých programov, príp. pri vytváraní vhodných podmienok na ochranu výtvarov, akými sú muzeálne predmety, galerijné umelecké diela, ochrana a digitalizácia archívnych dokumentov, ochrana a zveľadenie knižničných fondov, ochrana kultúrnych a architektonických pamiatok a pod. Povedomie o potrebe zachovať výtvary ľudovej kultúry svojich predkov je u Slovákov žijúcich v zahraničí veľmi rozvinuté, svedčí o tom rozsiahla sieť národopisných zbierok, ktoré nachádzame na Dolnej zemi, predovšetkým v Maďarsku, Srbsku, Chorvátsku, Rumunsku, Poľsku, ale aj v kanadskom Windsore, kde vznikla *Izba slovenského dedičstva*. Značné možnosti vo vzťahu ku krajanom má aj novovzniknuté dokumentačné centrum zahraničných Slovákov, ktoré vzniklo pri Historickom múzeu Slovenského národného múzea.

Vytváranie podmienok na vznik a rozvoj tvorivej činnosti Slovákov žijúcich v zahraničí vo všetkých odvetviach umenia a kultúry

Tvorivá činnosť Slovákov žijúcich v zahraničí zahŕňa pestrú paletu činností, od ochotníckej po profesionálnu úroveň takmer v každej z oblastí umenia a kultúry. Ide o tvorbu v oblasti vizuálneho umenia a organizáciu výstav, resp. organizovanie umeleckých kolónií či výtvarníckych táborov; divadelnú tvorbu detí aj dospelých, ako aj divadelné prehliadky a programy s hovoreným slovom; o filmovú a dokumentačnú tvorbu; o literárnu tvorbu a s ňou spätú vydavateľskú činnosť; o duchovnú, autorskú či ľudovú hudobnú tvorbu a s tým späté koncerty, prehliadky, festivaly a hudobné podujatia rôznych druhov a žánrov. Dôležitou súčasťou kultúrneho života krajanov sú aj sympóziá, konferencie, okrúhle stoly, ale aj semináre, tábory a dielne zamerané na výskum, dokumentáciu a predvádzanie jednotlivých súčastí kultúry.

Zachovávanie jedinečnej a neopakovateľnej kultúry Slovákov žijúcich v zahraničí sa v značnej miere prejavuje aj prostredníctvom širokej siete kultúrno-umeleckých spolkov a v rámci nich folklórnych súborov a skupín. V správe za rok 2022 sa pokúsime zosumarizovať podľa jednotlivých krajín činné spolky, ktoré sa venujú hudobnému a tanečnému ľudovému umeniu.

Argentína: Pri Unión Checoeslovaca Saenz Peña pôsobí tanečný súbor MORAVANKA a v Berisso pri Club Eslovaco Argentino de Berisso folklórny súbor Kriváň. Pri združení Asociación Civil Checoslovaca Bratři Všichni del Chaco, v meste Resistencia pôsobí folklórna skupina Kořene, ktorá naživo predvádza slovenskú a českú hudbu, tance a spev. V rámci Asociación de Checos y Eslovacos de Córdoba z Córdoba taktiež pracuje tanečná skupina. Slovenský kultúrny spolok v Argentíne z Buenos Aires Asociación Cultural Eslovaca en la República Argentina nadväzuje na činnosť slovenského spolku, ktorý bol založený v roku 1926 a v rámci svojich spoločenských a kultúrnych aktivít založil v roku 2022 folklórny súbor SpolkÁr.

Austrália: V austrálskom Melbourne pôsobí slovenský folklórny súbor Liptár a detský slovenský folklórny súbor Liptárik pri Slovenskom dome Ľudovíta Štúra. V rámci Slovak Catholic Community Sydney Inc. pôsobí detský súbor Stonožka, ktorý reprezentuje Slovákov žijúcich v zahraničí na vystúpeniach v Sydney a v Canberre. Kukabura je folklórny súbor pre deti a dospelých Slovákov žijúcich v Sydney v Austrálii. Má hudobnú a tanečnú zložku.

Belgicko: Slovenský folklórny súbor AkoDoma je jediným slovenským folklórnym telesom v Belgicku pre dospelých. Svoju činnosť začal v marci 2018 v Bruseli. Folklórny krúžok RODINKA združuje slovenské rodiny s deťmi v Belgicku. Sídli taktiež v Bruseli a zameriava sa na prezentáciu slovenského detského folklóru.

Česká republika: V Prahe pôsobí Asociácia Limbora, ktorá združuje tri slovenské folklórne skupiny: Limboru – pre mládež a dospelých, Limborku a Malú Limborku pre deti. Záujemcovia o slovenský folklór v Prahe pôsobia aj vo folklórnom súbore Šarvanci, ktorý pravidelne organizuje verejné tanečné domy. V Brne od roku 1949 slovenské folklórne tradície zachováva Vysokoškolský súbor Ľudových piesní a tancov Poľana, založený v tom čase Milanom Krížom. Taktiež v Brne pôsobí aj folklórny spolok Púčik, ktorý je v posledných rokoch zabezpečuje program Krajanská nedeľa v Detve. V Moravsko-sliezskom kraji v meste Vratimov slovenský folklór zachováva folklórny súbor Šmykňa a v Ostrave pôsobí folklórny klub Fogáš.

Chorvátsko: V rámci Zväzu Slovákov v Chorvátsku pôsobí pätnásť matíc slovenských. Mnohé z nich majú založené spevácke skupiny a folklórne tanečné súbory. Sú to: Slovenský kultúrno-osvetový spolok Ľudovíta Štúra pri MS Ilok, slovenský kultúrno-umelecký spolok Fraňo Strpač z Markovca Našického pri MS Markovec Našický, Kultúrno-osvetový spolok Ivan Brník - Slovák z Jelisavca pri MS Jelisavec, Slovenský kultúrno-umelecký spolok bratov Banášovcov z Josipovca Punitovačkého, Kultúrno-osvetový spolok Ondreja Pekára pri MS Soľany a folklórne a spevácke skupiny ako je Slovenka pri MS Rijeka a tanečné skupiny pri MS Osijek, MS Kukučín Kuntarić v Jakšići, MS Jurjevac a MS Míľovce.

Francúzsko: Folklórny súbor Nádeje z Paríža pôsobí pri Spolku rodákov a priateľov z českých krajín a Slovenska (A.O.T.S. – Paríž). Minulý rok oslávil svoje sedemdesiate výročie a ÚSZZ mu pri tej príležitosti odovzdal medailu ÚSZZ. Vo francúzskom Cannes pôsobí hudobné zoskupenie, ktoré prezentuje slovenskú ľudovú hudbu a spev – spevácka skupina Dolina.

Írsko: Folklórny súbor Ostroha bol založený v roku 2007 nadšencami slovenského folklóru žijúcimi a pracujúcimi v Írsku. Súbor reprezentuje Slovensko v zahraničí spevom, tancom, hudbou, ľudovým odevom, tradíciami a zvykmi. V rámci súboru pôsobí aj detský folklórny súbor Ostrôžka.

Kanada: Už štyridsať rokov pôsobí kanadsko-slovenský folklórny súbor Domovina z Windsoru v Ontáriu. O niečo mladšia je tanečná skupina Východná Slovak dancers, ktorá pôsobí v Toronte (Mississauga) už 38 rokov. V Britskej Kolumbii pôsobí slovenské folklórne združenie Slávik a má tri zložky: tanečný súbor dospelých, detský folklórny súbor Sláviček a hudobný súbor. Slovak Folk and Cultural Centre vznikol v roku 2011 v Calgary a je zriaďovateľom a štatutárnym zástupcom detského folklórneho súboru Sniečko a folklórneho súboru dospelých Slniečnica a ľudovej hudby, ktorá sprevádza obidva súbory.

Maďarsko: Ústav kultúry Slovákov v Maďarsku mapuje všetky umelecké kolektívy, ktoré vo svojej činnosti zachovávajú autentické prvky ľudového umenia Slovákov v Maďarsku. Ide o pestré zastúpenie tak folklórnych súborov, ako aj hudobných, speváckych či pávich krúžkov, ktoré majú v Maďarsku dlhú tradíciu. Pokiaľ ide o tanečné súbory, pôsobia nasledovne: v Békešskej Čabe a regióne pôsobí národnostný tanečný súbor Čaba (od roku 1986), v Černi a regióne pôsobí Slovenský národnostný pávi krúžok (od roku 1973), v regióne Ečer pôsobia: kerepešský folklórny spolok Pávi krúžok (1975), folklórna skupina tanečného súboru Panónia (1992), folklórny spolok Zelený veniec v Ečeri (1999), tanečný súbor Furmička (2006) a tanečný súbor Malá Furmička (2010) v obci Čemer, folklórna tanečná skupina Boroventka v Dabaši (2008), folklórny tanečný súbor z Veľkej Tarče (2008) ako aj folklórny súbor Lipa z Budapešti, v regióne Jača folklórna skupina Zornica (1999) a folklórna skupina Pišpek (2006), v Novom meste pod Šiatrom – Baňačka a v regióne pôsobí folklórna spevácka skupina z Répátskej Huty (od roku 1953) a tanečná skupina Veľká Bukovinka (1953), v regióne Mlynky tanečný súbor Pantlika (1982), tanečný súbor Trnka (2011), Kultúrny spolok pre Mlynky a spevácke skupiny Pávieho krúžku, v regióne Slovenský komlôš tanečný spolok Komlôš (od roku 1949), v regióne Sarvaš Tanečný súbor Tešedika (od roku 1996), v regióne Tatabaňa tanečná skupina Bránička z Orosláne (1972) a folklórna skupina Vörösmárvány z Tardoša (1972) a v regióne Veňarec Folklórna skupina v Banku (2004) a folklórna skupina Rozmarín (1973).

Veľká Británia: Folklórny súbor Morena je tanečný súbor založený v r. 2001 v Londýne. V Londýne zároveň pôsobí aj Sovička – slovenský detský folklórny súbor Londýn. Folklórny súbor Breza a detský folklórny súbor Brezička pôsobia v Birminghame od roku 2013. V roku 2019 vznikol folklórny súbor Lipa, ktorý má aj detskú zložku súboru – detský folklórny súbor Studnička s pôsobnosťou v Škótsku, Spojenom kráľovstve Veľkej Británie a Severného Írska.

Švajčiarsko: Folklórny súbor Kolečko je amatérsky umelecký spolok, ktorý sa už viac ako 54 rokov od svojho vzniku zasluhuje o šírenie dobrého mena slovenskej kultúry vo Švajčiarsku, organizovanie krajaňského spolkového života a udržiavanie národného povedomia Slovákov žijúcich vo Švajčiarsku.

Poľsko: Folklórny súbor Spiš z Novej Belej je najstarším krajaňským súborom v Poľsku, čoskoro oslávi 75. výročie pôsobenia. Vo Vyšných Lapšoch od roku 2011 pôsobí folklórny súbor Hajduky, ktorý s vlastnou hudobnou kapelou Grigľakovcov šíri spišský a slovenský folklór a tradície. Pri miestnej Základnej škole vo Vyšných Lapšoch menom Blahoslaveného Jána Pavla II. pôsobí detský folklórny súbor Malé Jedličky. Najmladším slovenským súborom v Poľsku je folklórny súbor Dolina z Krempách, ktorý združuje mladých folkloristov a taktiež má svoju ľudovú kapelu.

Rakúsko: Vo Viedni pôsobia dva slovenské folklórne súbory – detský folklórny súbor Rozmarín z Viedne ako aj folklórny súbor Vinica, ktorý tvoria dospelí tanečníci. V rámci Rakúsko-slovenského kultúrneho spolku z Vorarlbergu Österreichisch-Slowakischer Kulturverein pracuje aj detský folklórny súbor Folklorik Vorarlberg.

Rumunsko: V slovenskej bihorskej oblasti (župy Bihor, Sălaj a Satu Mare) pôsobia slovenské tanečné súbory Slovákov z Rumunska – Cerovina spolu s detským súborom Cerovina z Čerpotoka, folklórny súbor Lipka z Bodonoša a folklórny súbor Ďatelinka z Varzaľa. Len prednedávnom vznikol folklórny spolok v obci Nová Huta. V stredisku Aradskej oblasti v Nadlaku pôsobí folklórny súbor Sálašan, ktorý pravidelne organizuje kurzy slovenských tancov s dôrazom na miestne slovenské tradície.

Srbsko: Slováci v Srbsku už vyše päťdesiat rokov každoročne organizujú folklórny festival Tancuj, tancuj, na ktorom pravidelne vystupujú všetky folklórne súbory, ktoré v Srbsku, osobitne vo Vojvodine, zachovávajú a zveľaďujú autentické prejavy vlastnej autochtónnej ľudovej kultúry. Regionálne sú rozdelené na Banát, Báčku a Srijem. Banát: hudobno-folklórny súbor V širom poli hruška pri Dome kultúry 3. októbra v Kovačici.

Tanečná skupina pri Dome kultúry Michala Babinku a slovenský kultúrno-umelecký spolok Slniečnica (od roku 2014) v Padine, kultúrno-osvetový spolok Mladosť, Aradáč, kultúrno-umelecký spolok Bratstvo, Hajdušica, kultúrno-umelecký spolok Jánošík z Jánošíka, slovenský kultúrno-osvetový spolok Detvan z Vojlovce, Pančevo. Báčka: kultúrno-umelecký spolok Petrovská družina, Báčsky Petrovec, folklórny súbor Vreteno pri Kultúrnom centre Kysáč, kultúrno-osvetový spolok Jednota, Hložany, kultúrno-umelecké stredisko Zvolen, Kulpín, kultúrno-umelecký spolok Štefánik, Lalit', Slovenské kultúrne centrum Pavla Jozefa Šafárika, Nový Sad, slovenský kultúrno-umelecký spolok Pivnica, Pivnica a Kultúrno-umelecký spolok Jána Kollára zo Selenče. Srijem: Slovenský kultúrno-umelecký spolok hrdinu Janka Čmelíka, Stará Pazova, kultúrno-umelecký spolok Mladosť, Lug, kultúrno-umelecký spolok Sládkovič, Boľovce, kultúrno-umelecký spolok Vinohrady, Slankamenské Vinohrady, slovenský kultúrno osvetový spolok Šafárik, Dobanovce,

slovenský kultúrno-osvetový spolok Jednota, Šíd, Slovenský kultúrno-osvetový spolok, Erdevík, slovenský kultúrno-umelecký spolok Štefánik, Bingul'a.

Ukrajina: V roku 2022 si folklórny súbor Naša fajta zo Storožnice pripomenul 15. výročie založenia. Ide o mládežnícky súbor, ktorý si dal za cieľ zachovávať slovenské tradície v Zakarpatsku.

Spojené štáty americké: Folklórny súbor Limbora vznikol v roku 1966 v New Yorku s cieľom zachovávať slovenské folklórne tradície. Folklórny súbor Lúčina pôsobí v americkom Clevelande a vznikol v roku 1981. Tento súbor má aj dorast, ktorý tancuje slovenské choreografie v detskom folklórnom súbore Lúčinka. V deväťdesiatych rokoch minulého storočia založili v Detroite detský folklórny súbor Šarišan, ktorý pestuje a prezentuje slovenský folklór v USA a Kanade, rovnako tak ako aj folklórny súbor Karička (2010) a detský súbor Podkovička (2012) v San Diegu v Kalifornii. Veselica Slovak Cultural Organization (Veselica) je nezisková organizácia, ktorá pôsobí vo forme folklórneho súboru Veselica a ľudová hudba Veselica už od roku 1999 v Chicagu. V rámci Slavic American Sokol, SAS – Czech & Slovak Cultural Society pôsobí detský folklórny súbor pre oblasť Washington DC a okolie. V New Jersey každoročne prebieha Festival slovenského kultúrneho dedičstva v USA.

Zvyšovanie povedomia o kultúre Slovákov žijúcich v zahraničí ako neoddeliteľnej súčasti slovenskej kultúry

S cieľom aktívne propagovať kultúru zahraničných Slovákov na Slovensku po dvojročnej prestávke ÚSZZ usporiadal tradičné podujatia, prostredníctvom ktorých sa verejnosti na Slovensku majú možnosť predstaviť tvoriví jednotlivci a skupiny a v tomto slovensko-slovenskom dialógu vytvárať nové trvalé väzby a novú kvalitu.

V roku 2022 sa v organizácii alebo spoluorganizácii ÚSZZ uskutočnili niektoré krajské programy:

- 54. národná súťažná prehliadka ochotníckych divadelných súborov s inscenáciami pôvodnej slovenskej dramatickej tvorby Palárikova Raková;
- predstavenie Ochotnícke divadlo Kultúrneho centra Kysáč zo Srbska v Čadci;
- Deň zahraničných Slovákov, ktorý si každoročne uctíme 5. júla na počesť státisícov presídlených či vystáňovaných Slovákov, sme si v roku 2022 pripomenuli niekoľkými podujatiami:
 - vo Dvorane Ministerstva kultúry SR sa v ústrety pamätnému dňu uskutočnila vernisáž výstavy Martina Juraja Oscitého z nemeckého Mníchova;
 - následne v petržalskom Sade Janka Kráľa k základnému kameňu slovenského vystáňovateľstva položili kvety početní štátni predstavitelia a krajanovia a vo večerných hodinách sa na Hviezdoslavovom námestí v Bratislave konal celovečerný program v spolupráci s Bratislavským kultúrnym a informačným strediskom pod názvom Slovenského rodu som... V uvedenom programe vystúpilo približne 120 účastníkov – krajanov z Chorvátska, Maďarska, Rumunska, Srbska, Rakúska a Veľkej Británie;
 - v rámci 55. Folklórnych slávností pod Poľanou v Detve sa uskutočnil 7. Krajský dvor a dňa 10. júla 2022 sa konala 47. Krajská nedeľa. Vďaka dvom krajským podujatiam do Detvy prišlo približne 350 účastníkov – zahraničných Slovákov;
 - v predvečer stálej konferencie mali účastníci možnosť vidieť hudobno-tanečný program *Obrazy z Dolnej zeme na ceste za krajanmi* v podaní UFS Mladosť z Banskej Bystrice.

Podpora a rozvoj tradične prítomných cirkví v prostredí Slovákov žijúcich v zahraničí ako pilierov slovenskosti

K dôležitým aktivitám patrí podpora zachovania a rozvoja tradične prítomných cirkví v prostredí Slovákov žijúcich v zahraničí, ktoré spolu so svojim základným cieľom šíriť mravné hodnoty vierovyznania prispievajú k zachovávaniu a šíreniu slovenského jazyka v zahraničí.

V roku 2022 bolo v oblasti kultúry podporených 445 žiadostí z 26 štátov v celkovej sume **1 305 054,92 eur**.

Tab. č. 7 Prehľad skutočne vyplatených dotácií za rok 2022 v oblasti kultúry (v eurách)

Krajina	Suma	Počet podporených projektov
Argentína	3 269,00	3
Austrália	14 030,00	8
Belgicko	6 800,00	5
Bosna a Hercegovina	1 000,00	1
Cyprus	1 000,00	1
Česká republika	114 870,00	42
Čierna Hora	1 000,00	1
Fínsko	1 500,00	1
Francúzsko	16 300,00	6
Chorvátsko	96 500,00	23
Írsko	7 500,00	4
Island	500,00	1
Kanada	9 150,00	6
Maďarsko	189 081,32	55
Nemecko	10 400,00	8
Poľsko	45 116,00	26
Rakúsko	4 850,00	8
Rumunsko	338 800,00	32
Slovenská republika	29 015,60	7
Spojené arabské emiráty	5 000,00	1
Spojené kráľovstvo	41 750,00	37
Srbsko	323 623,00	147
Španielsko	500,00	1
Švajčiarsko	8 500,00	10
Švédsko	1 500,00	1
USA	33 500,00	9
SPOLU	1 305 054,92	445

Knižničný fond ÚSZZ

ÚSZZ spravuje knižničný fond vo svojej príručnej knižnici. Odbornú literatúru i beletristické tituly do nej získava v spolupráci so spolkami Slovákov žijúcich v zahraničí a knižnicami v zahraničí. Knižnica obsahuje aj tituly periodickej tlače Slovákov žijúcich v zahraničí a záznamy podujatí na DVD a CD. Ide najmä o výtlačky, na ktorých vydanie prispel ÚSZZ v rámci dotačnej pomoci Slovákom žijúcim v zahraničí.

Časť 4. Oblasť informačná

V roku 2022 ÚSZZ podporil 109 žiadostí z 13 štátov v sume 200 886,00 eur. Išlo predovšetkým o pravidelné a opakované vydavateľské činnosti subjektov Slovákov žijúcich v zahraničí, ktoré aj v uplynulých rokoch v náležitej kvalite využívali peňažnú podporu poskytnutú ÚSZZ. Ku kľúčovým činnostiam v oblasti informovanosti, resp. vydavateľskej činnosti patrilo vydávanie periodickej tlače, tvorba internetových informačno-diskusných portálov a rozvoj dokumentárno-beletristickej knižnej tvorby.

Tab. č. 8 **Prehľad skutočne vyplatených dotácií za rok 2022 v oblasti informovanosti (v eurách)**

Krajina	Suma	Počet podporených projektov
Austrália	800,00	2
Česká republika	13 050,00	10
Francúzsko	5 500,00	4
Chorvátsko	2 500,00	2
Kanada	3 000,00	1
Luxembursko	2 500,00	1
Maďarsko	27 000,00	16
Nemecko	500,00	1
Poľsko	12 000,00	4
Rumunsko	64 500,00	8
Slovenská republika	8 100,00	6
Srbsko	60 436,00	53
Ukrajina	1 000,00	1
SPOLU	200 886,00	109

Oblasť informovanosti zahŕňa projekty zamerané na publicisticko-umelecké spracovávanie, predstavovanie a propagáciu života spoločenstiev Slovákov žijúcich v zahraničí vo vydavateľskej činnosti. Bol daný dôraz na rozvoj internetovej komunikácie (krajanské webové stránky a spravodajsko-publicistické portály, internetové časopisy pre tvorivé deti a mládež v národnostných školách a vzdelávacích centrách). ÚSZZ posilňoval po celý rok 2022 komunikáciu so Slovákami žijúcimi v zahraničí vytvorením profilu ÚSZZ na sociálnej sieti Facebook <https://www.facebook.com/uradpreslovakovzijucichvzahranici/> a Instagram <https://www.instagram.com/uradpreslovakovvzahranici/>.

Časť 5. Oblasť médií

ÚSZZ zabezpečoval v roku 2022 všestrannú komunikáciu a spätnú väzbu so Slovákami žijúcimi v zahraničí prostredníctvom webovej stránky www.uszz.sk, sociálnych sietí

Facebook a Instagram a zároveň sprístupňoval spravodajské, publicistické aj obrazové informácie na portáli www.slovenskezahranicie.sk. ÚSZZ bol prostredníctvom svojich internetových médií nielen sprostredkovateľom, ale aj spoluorganizátorom aktivít v spoločenstvách Slovákov žijúcich v zahraničí s dôrazom na posilnenie úlohy jestvujúcich publikácií v tlačenej podobe, ako aj rozvoja tzv. nových médií v multimediálnom priestore.

ÚSZZ pokračoval aj v roku 2022 v spolupráci s médiami v SR, najmä s verejnoprávnym RTVS, predovšetkým s okruhom Radio Slovakia International. Pozitívnym javom v rámci zvyšovania záujmu o problematiku Slovákov žijúcich v zahraničí vo verejnosti na Slovensku je zo strany štátnych aj súkromných médií ich rastúci záujem o Slovákov žijúcich v zahraničí.

ÚSZZ v roku 2022 podporil projekty vydávania tradičnej periodickej tlače – týždenníkov, mesačníkov, štvrťročníkov a bulletinov, resp. kalendárovú tvorbu. V roku 2022 ÚSZZ podporil v oblasti médií 42 projektov z 12 štátov v sume 56 150,00 eur.

Tab. č. 9 Prehľad skutočne vyplatených dotácií za rok 2022 v oblasti médií (v eurách)

Krajina	Suma	Počet podporených projektov
Austrália	500,00	1
Česká republika	3 100,00	2
Francúzsko	1 000,00	1
Chorvátsko	2 000,00	2
Maďarsko	2 000,00	1
Nový Zéland	1 000,00	1
Poľsko	1 000,00	1
Rumunsko	3 500,00	2
Slovenská republika	2 250,00	2
Srbsko	29 800,00	27
Taliansko	8 000,00	1
USA	2 000,00	1
SPOLU	56 150,00	42

Časť 6. Osvedčenie Slováka žijúceho v zahraničí

ÚSZZ v roku 2022 evidoval mierne zníženie prijatých žiadostí o priznanie postavenia Slováka žijúceho v zahraničí a o vydanie osvedčenia Slováka žijúceho v zahraničí. ÚSZZ v roku 2022 prijal 780 žiadostí o vydanie osvedčenia a vydal 705 osvedčení (napr. v roku 2021 prijal 851 žiadostí o vydanie osvedčenia a vydal 723 osvedčení). ÚSZZ zaznamenal zvýšený počet prijatých žiadostí od žiadateľov – občanov USA. Z počtu vydaných osvedčení bolo najviac osvedčení vydaných žiadateľom zo Srbska (393) a z Ukrajiny (285).

Klesajúci záujem o osvedčenie bol zaevidovaný najmä zo strany žiadateľov zo Srbska. Tento klesajúci záujem môže súvisieť so zisteniami potenciálnych/možných žiadateľov o vydanie osvedčenia o aktivitách ÚSZZ spojených s preverovaním dokladov (matričných dokladov, dokladov o bezúhonnosti z domovského štátu žiadateľov), ktoré žiadatelia dokladajú k žiadosti o vydanie osvedčenia. ÚSZZ na preverovaní pravosti dokladov spolupracuje najmä s Kriminalistickým a expertíznym ústavom Policajného zboru (KEÚ PZ). Preverovanie dokladov na KEÚ PZ predpokladá pre ÚSZZ okrem zvýšených finančných nákladov, výrazne

zvýšenú administratívu a ďalšie úkony spojené s dohľadáváním porovnávacích materiálov (matričné doklady z rovnakého obdobia, vydané rovnakým matričným úradom, podpísané rovnakým matrikárom a pod., a to v 3 až 4 násobnom počte porovnávacích materiálov v porovnaní s počtom preverovaných dokladov) z príslušného archívu ÚSZZ a ďalšie naviac úkony. Na takýto rozsah úkonov v rámci rozhodovania v konaní o žiadosti o vydanie osvedčenia nie je ÚSZZ personálne zabezpečený. Naviac činnosť skúmaním pravosti dokladov predpokladá odborné úkony s príslušným technickým vybavením. ÚSZZ vníma záujem o vydanie osvedčenia Slováka žijúceho v zahraničí a v tej súvislosti predkladanie pozmeňovaných dokumentov žiadateľmi o vydanie osvedčenia žiadateľmi/cudzincami (bez legálneho preukázania slovenskej národnosti) ako spôsob získania výhod, s ktorými je osvedčenie Slováka žijúceho v zahraničí spojené. Uvedené negatívne skúsenosti vedú ÚSZZ k hľadaniu východísk v pôsobení ÚSZZ v tejto oblasti, vrátane zmeny legislatívy.

Tab. č. 10 Štatistika vydaných osvedčení od roku 2014 do roku 2022 (podľa štátov)

Štát / rok	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Argentína	0	0	0	2	2	0	3	0	5
Austrália	1	1	0	3	0	1	0	0	0
Bielorusko	3	0	0	0	0	0	0	0	0
Bosna a Her.	0	2	5	4	1	2	1	0	3
Bulharsko	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Česká rep.	2	3	0	0	1	0	1	0	1
Čierna Hora	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Holandsko	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Chorvátsko	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Írsko	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Kanada	0	0	1	0	0	1	0	0	0
Kirgizsko	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Kuba	2	0	0	0	0	0	0	0	1
Macedónsko	1	0	1	2	1	0	0	0	0
Maďarsko	0	0	0	0	0	2	0	0	0
Mexiko	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Moldavsko	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nemecko	0	0	0	0	3	0	0	1	1
Nórsko							1	0	0
Poľsko	0	0	1	0	0	0	1	0	0
Rakúsko	1	0	0	0	0	3	3	0	0
Rumunsko	0	0	0	1	0	1	0	3	0
Rusko	3	1	2	5	10	7	1	4	0
Slovensko	1	0	0	0	0	1	0	0	0
Srbsko	592	1 050	2 068	1 646	1 708	1 398	771	436	393
Švédsko	1	0	0	0	0	1	0	0	0
Ukrajina	101	56	127	355	641	671	387	276	285
USA	10	3	1	6	3	2	3	3	16
Spolu	718	1 116	2 207	2 025	2 371	2 092	1 172	723	705

V rámci rozhodovania v konaní o vydaní osvedčenia ÚSZZ úzko spolupracoval najmä s útvarmi MV SR, a to s Úradom hraničnej a cudzineckej polície Policajného zboru,

Kriminalistickým a expertíznym ústavom Policajného zboru (preverovanie pravosti/skúmanie dokladov predložených žiadateľmi k žiadostiam o vydanie osvedčenia), Sekciou verejnej správy – odborom osobných evidencií a registrov (vo veci udeľovania štátneho občianstva Slovákom žijúcim v zahraničí a v agende súvisiacej so štátnym občianstvom). ÚŠZZ spolupracoval rovnako s odborom archívov a registratúr, Slovenským národným archívom (SNA), štátnymi archívmi podľa príslušnej regionálnej územnej pôsobnosti, jednotlivými matrikami na Slovensku, a aj Národným archívom v Prahe, o. i. pri overovaní údajov uvedených na dokumentoch, ktorými preukazujú žiadatelia o vydanie osvedčenia slovenskú národnosť, údajov na sčítacích hárkoch, overovaní údajov na matričných dokladoch a pod. Podmienky na vydanie osvedčenia, priebežné informácie o vydaných osvedčeniach sú zverejnené na webovej stránke ÚŠZZ: <https://www.uszz.sk/osvedcenia/>

Časť 7. Stála konferencia Slovenská republika a Slováci žijúci v zahraničí 2022

ÚŠZZ pravidelne každé dva roky organizuje stálu konferenciu Slovenská republika a Slováci žijúci v zahraničí ako svoje najvýznamnejšie fórum, na ktorom sa stretávajú zástupcovia spoločenstiev Slovákov žijúcich v zahraničí z celého sveta, osobnosti slovenského zahraničia, aktívni priatelia Slovákov žijúcich v zahraničí a predstavitelia štátnych orgánov Slovenskej republiky, aby spolu prediskutovali otázky života Slovákov žijúcich v zahraničí.

Konferencia sa konala v dňoch 28. a 29. októbra 2022 v Bratislave. Zúčastnilo sa jej takmer 80 účastníkov zo 17 krajín a zo Slovenska a približne 40 hostí. Záštitu nad konferenciou prevzal minister zahraničných vecí a európskych záležitostí Rastislav Káčer. Účastníkov konferencie pozdravil jeho menom štátny tajomník ministerstva Andrej Stančík. Účastníkom konferencie sa prihovorili s pozdravným príhovorom aj Iveta Galbavá, poradkyňa predsedu vlády SR pre oblasť krajanov, Mons. Jozef Hal'ko, bratislavský pomocný biskup, Marcela Kmeťová, tajomníčka pre zahraničie ECAV, Maroš Smolec, správca Matice slovenskej a Vladimír Skalský, predseda Svetového združenia Slovákov žijúcich v zahraničí.

Konferencia bola tematicky zameraná na implementáciu Koncepcie štátnej politiky Slovenskej republiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí na obdobie 2022 – 2026. Zámerom ÚŠZZ bolo získať kvalifikované podnety od spoločenstiev Slovákov žijúcich v zahraničí, ktoré by sa zohľadnili pri vypracovaní úloh pre jednotlivé ministerstvá a štátne inštitúcie vo vykonávacom pláne ku koncepcii.

V rámci konferencie odznelo celkovo 31 príspevkov, po ktorých nasledovali diskusie. Viaceré príspevky sa venovali priamo úlohám uplatňovania koncepcie do života a nastoľovania úloh, príp. aj návrhov ich riešenia. Časť príspevkov mala informačný charakter oboznamujúc účastníkov konferencie o činnosti toho-ktorého spoločenstva. Veľká časť podnetov z konferencie našla svoje miesto vo vykonávacom pláne ku koncepcii.

Časť 8. Činnosť orgánov štátnej správy, štátnych aj neštátnych ustanovizní vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí

Podľa § 3 ods. 1 zák. č. 474/2005 Z. z. o Slovákoch žijúcich v zahraničí východiská a zásady štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí určuje vláda, pričom podľa odseku 3 uvedeného zákona ministerstvá a ostatné orgány štátnej správy sa v rozsahu svojej pôsobnosti podieľajú na tvorbe a výkone štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí a na realizácii štátnej podpory.

Prezidentka Slovenskej republiky

Dva roky pandemických opatrení, ako aj vojna na Ukrajine vážne zasiahli do činnosti prezidentského úradu. Napriek tomu sa však podarilo v roku 2022 uskutočniť viacero ciest a stretnutí, ktoré mali i dôležitý krajanský prvok, ako napríklad pri služobných cestách do Dubaja, Talianska a Grécka. Silný krajanský rozmer mali stretnutia so Slovákami v Českej republike, kde pani prezidentka opakovane diskutovala predovšetkým so študentmi.

Počas návštevy Švajčiarska v máji 2022 pani prezidentka navštívila univerzitu ETH v Zürichu, kde položila veniec k buste Aurela Stodolu a stretla sa aj so slovenským spoločenstvom na univerzite, so slovenskými študentmi aj pedagógmi. Pri stretnutiach s osobnosťami slovenského života vo Švajčiarsku im poďakovala za ich činnosť. Viacero stretnutí so Slovákami absolvovala aj počas pracovnej cesty do Frankfurtu nad Mohanom v októbri 2022. Stretla sa s krajanmi pôsobiacimi pod vedením Slovenskej katolíckej misie, ocenila pôsobenie slovenskej školy Rhein-main, ako i Slovensko-nemeckého kultúrneho spolku vo Frankfurte nad Mohanom.

Pani prezidentka už tradične absolvovala viacero stretnutí so Slovákami v rámci zasadnutia Valného zhromaždenia OSN v New Yorku. Osobne odovzdala štátne vyznamenanie Rad bieleho dvojkríža II. triedy vedkyňi Ružene Bajcsy na pôde Generálneho konzulátu Slovenskej republiky za účasti mnohých krajanov žijúcich v New Yorku a okolí.

Národná rada SR

V dňoch 13. – 14.11.2022 sa uskutočnila pracovná cesta členov Zahraničného výboru NR SR do Srbska. Poslanci navštívili jedno zo stredísk slovenského života Kovačicu (Banát), kde sa stretli s predstaviteľmi miestnej samosprávy a počas návštevy Galérie insitného umenia, Galérie Babka a Pamätného domu Martina Jonáša sa oboznámili s tvorbou slovenských insitných maliarov a aktuálnym stavom návrhu na zápis kovačického insitného umenia do Zoznamu svetového nehmotného kultúrneho dedičstva UNESCO.

Rada vlády Slovenskej republiky pre krajanské otázky

Rada vlády SR pre krajanské otázky (RVKO) je poradným a konzultačným orgánom vlády SR v oblasti starostlivosti o Slovákov žijúcich v zahraničí, ktorej predsedom je minister zahraničných vecí a európskych záležitostí SR SR a štátna tajomníčka MZVEZ SR je podpredsedníčkou. Členmi sú štátni tajomníci MZVEZ SR, MŠVVaŠ SR, MK SR, MV SR a MF SR a predseda ÚSŽZ. RVKO v roku 2022 nezasadala.

Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky

Spolupráca so Slovákami žijúcimi v zahraničí a ich podpora patrí medzi priority zahraničnej politiky SR, čo je zakotvené aj v Programovom vyhlásení vlády SR. Cieľom je udržanie národnej identity slovenských národnostných menšín a spoločenstiev Slovákov žijúcich v zahraničí a zachovanie a rozvoj ich vzťahov so Slovenskou republikou.

MZVEZ SR je zodpovedné za zabezpečovanie štátnej politiky vo vzťahu ku Slovákom žijúcim v zahraničí a úzko spolupracuje s Úradom pre Slovákov žijúcich v zahraničí, ktorý je v jeho politickej gescii a je zapojený na jeho rozpočet.

MZVEZ SR a jeho zastupiteľské úrady, generálne konzuláty, stále misie a slovenské inštitúty v zahraničí v roku 2022 pokračovali v udržiavaní a rozvoji vzťahov so Slováckmi žijúcimi v zahraničí a ich organizáciami s cieľom podporovať ich národný život a slovenské povedomie. ZÚ SR aktívne spolupracovali so Slováckmi žijúcimi v zahraničí a organizovali s nimi stretnutia a spoločné podujatia aj počas návštev predstaviteľov SR v krajinách svojej pôsobnosti.

V koncepcnej oblasti MZVEZ SR napĺňalo Programové vyhlásenie vlády SR a aktívne participovalo na tvorbe novej koncepcie a prípravy vykonávacieho plánu ku koncepcii. V spolupráci s ÚSZZ boli taktiež začaté práce na príprave nového zákona o Slováckoch žijúcich v zahraničí.

MZVEZ SR v roku 2022 pokračovalo aj v rozvoji štátnej politiky orientovanej na spoluprácu s novými slovenskými diaspórami, ktoré vznikli po roku 1989. V danom roku realizovalo pilotný projekt spolupráce s diaspórou v USA prostredníctvom zastupiteľských úradov vo Washingtone a v New Yorku. Dôraz bol kladený na rozšírenie databázy kontaktov a spolupráce v širokom spektre oblastí, ako sú ekonomika, veda, vzdelávanie, inovácie, IT, kultúra, spoločensko-politická oblasť a pod. V záujme podporovať aktivity smerujúce k systematickému prepájaniu členov slovenských diaspór v cudzine so Slovenskom, sa MZVEZ SR podieľalo na príprave a priebehu samitu organizácie Slovak Global Network, ktoré sa konalo v júni 2022.

Vo vzťahu k tradičným komunitám MZVEZ SR, v kontakte so srbskými partnermi, pokračovalo v podpore procesu zápisu kovačického insitného umenia do Zoznamu svetového nehmotného kultúrneho dedičstva UNESCO. Zároveň pri sledovaní plnenia záväzkov partnerských krajín voči slovenským menšinám, v súlade s bilaterálnymi a medzinárodno-právnymi dokumentmi, MZVEZ SR pokračovalo v koordinácii činnosti Zmiešanej slovensko-maďarskej komisie pre záležitosti menšín.

V konzulárnej oblasti ZÚ SR naďalej zabezpečovali ochranu práv a v plnom rozsahu poskytovali pomoc občanom SR nachádzajúcim sa dočasne alebo trvale v zahraničí, a to aj formou zvýšenej informačnej činnosti. Taktiež spolupracovali s ÚSZZ ako správnym orgánom v rámci rozhodovania v konaní o vydaní osvedčenia (prijímanie žiadostí o vydanie osvedčenia, odovzdávanie vydaných osvedčení ich držiteľom).

V oblasti vzdelávania ZÚ SR spolupracovali so spoločenstvami Slovákov žijúcich v zahraničí pri zachovávaní a rozvoji výučby slovenského jazyka v zahraničí. Zástupcovia MZVEZ SR participovali na práci komisií MŠVVŠ SR pre výber a posudzovanie činnosti lektorov a učiteľov slovenského jazyka a kultúry v zahraničí, ako aj v komisii pre posudzovanie žiadostí o poskytnutie vládneho štipendia SR pre Slovákov žijúcich v zahraničí. MZVEZ SR, prostredníctvom ZÚ SR, zabezpečovalo šírenie informácií o podmienkach udeľovania štipendií vlády SR pre Slovákov žijúcich v zahraničí a spolupracovalo na príprave krátkodobých štipendijných pobytov krajanov v SR a pod. ZÚ SR spolupracovali so spoločenstvami Slovákov žijúcich v zahraničí aj pri zachovávaní a rozvoji výučby slovenského jazyka.

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky

V akademickom roku 2022/2023 pôsobí v zahraničí 20 lektorov slovenského jazyka a kultúry MŠVVaŠ SR v 13 krajinách.

MŠVVaŠ SR na podporu výučby slovenského jazyka a kultúry na zahraničných univerzitách poskytuje 5-mesačný štipendijný program Slovakistické štúdiá na Studia Academica Slovaca

Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, ktorého sa v akademickom roku 2021/2022 zúčastnilo 8 študentov prezenčnou formou štúdia a v akademickom roku 2022/2023 spolu 16 študentov.

V školskom roku 2022/2023 pôsobí na základe medzinárodných zmluvných dokumentov 16 učiteľov slovenského jazyka a akademických predmetov MŠVVaŠ SR na školách s vyučovaním slovenského jazyka v zahraničí. V Maďarsku pôsobí 10, v Rumunsku 1 učiteľ a na Ukrajine 5 učiteľov.

V oblasti vládnych štipendií boli vo výberovom konaní od 1. septembra 2022 poskytnuté vládne štipendiá pre 63 krajanov na denné štúdium v slovenskom jazyku na verejných vysokých školách. Kvóta 70 štipendijných miest nebola naplnená z dôvodu nesplnenia podmienky v súlade s rozhodnutím komisie MŠVVaŠ SR (prijatie na štúdium, resp. výber študijného programu).

V roku 2022 boli vládne štipendiá poskytované na štandardnú dĺžku vysokoškolského štúdia na slovenských verejných vysokých školách v akreditovaných študijných programoch v rámci 43 študijných odborov. Schválené študijné odbory ponúkali dostatočný priestor pre jednotlivé krajské komunity pri výbere a nominácii svojich kandidátov na vysokoškolské štúdium v SR s podporou vlády SR. V roku 2022 študovalo na slovenských verejných vysokých školách spolu 249 štipendistov.

Tab. č. 11 Prehľad čerpania kvót v rámci poskytovaných vládnych štipendií SR pre Slovákov žijúcich v zahraničí v akademickom roku 2022/2023

Štát	VŠ štipendium kvóta	VŠ štipendium skutočnosť	Doktorandské štúdium kvóta	Doktorandské štúdium skutočnosť
Argentína	1	0	0	0
Francúzsko	0	0	1	0
Chorvátsko	3	2	1	0
Kanada	1	0	0	0
Kirgizsko	1	0	0	0
Maďarsko	5	1	1	0
Poľsko	5	1	0	0
Rumunsko	14	3	1	0
Slovinsko	1	0	0	0
Spoj. kráľovstvo	1	0	0	0
USA	1	0	0	0
Srbsko	20	50	2	0
Švajčiarsko	1	0	0	0
Švédsko	1	0	0	0
Taliansko	0	0	1	0
Ukrajina	7	6	1	0
Spolu	62	63	8	0

V školskom roku 2021/2022 bol organizovaný IV. ročník medzinárodnej súťaže Slovenské rozprávky z celého sveta, ktorej výstupom je rozprávková kniha. Do súťaže sa zapojilo spolu 29 škôl, centier a spolkov s vyučovaním slovenského jazyka v zahraničí z 13 štátov.

Podpora zo strany MŠVVaŠ SR určená Slovákom žijúcim v zahraničí (žiaci ZŠ a SŠ, a pedagógovia vyučujúci slovenský jazyk/v slovenskom jazyku v zahraničí) je každoročne

uskutočňovaná aj prostredníctvom vzdelávacích programov na podporu bilingválneho vzdelávania. Vzdelávacie podujatia sa uskutočnili buď v online prostredí alebo prezenčne:

- virtuálna mobilná učebňa slovenského jazyka určená pre stredoškóľakov z prostredia Slovákov žijúcich v zahraničí, pre ktorých lektori pripravili učebné materiály zamerané na historické i súčasné kultúrne a prírodné pamiatky Slovenska;
- škola online pre deti Slovákov žijúcich v zahraničí, ktorej sa zúčastnili účastníci z Austrálie, Kuvajtu, Cypru, USA, Nového Zélandu a Maďarska;
- detská krajanská univerzita online na témy história sťahovania Slovákov do iných štátov, hudba, obchod alebo čím chceš byť?. Účastníci boli z Austrálie, Ukrajiny, Francúzska, Nového Zélandu;
- online Letná univerzita slovenského jazyka a kultúry pre dospelých krajanov za účasti 28 účastníkov z Argentíny, Maďarska, Ukrajiny a USA. Cieľom vzdelávacieho programu bolo získať a zdokonaľiť komunikačné jazykové kompetencie v slovenčine v prostredníctvom dištančného vzdelávania;
- Učíme sa o Slovensku po slovensky ONLINE – online vzdelávanie pre deti v tých slovenských vzdelávacích centrách, ktoré nemali možnosť vyslať svojich žiakov na Slovensko. V tomto turnuse boli účastníci z Austrálie, Francúzska a Veľkej Británie;
- výjazdový metodický kurz pre pedagógov zo slovenských vzdelávacích centier v zahraničí v Melbourne v Austrálii na tému Ukážky dobrej praxe v rozvíjaní slovenského jazyka. Na podujatí boli prítomní pedagógovia zo vzdelávacích centier v Melbourne, Brisbane, Adelaide a Sydney a online zo vzdelávacích centier v Perth a na Novom Zélande;
- didaktický kurz pre pedagógov zo slovenských škôl v zahraničí. Prednášajúcimi boli odborníci z príslušných katedier UMB so špecializáciou na didaktiku z vyžiadaných odborov história, geografia a slovenský jazyk. Kurzu sa zúčastnilo 21 účastníkov zo Srbska a Rumunska;
- výjazdový metodický kurz pre pedagógov v Kysáči v Srbsku na tému „Podporné aktivity na rozvoj slovenského jazyka“;
- dve podujatia v rámci online vzdelávacích kurzov pre pedagógov v gescii Pedagogickej fakulty UMB v Banskej Bystrici Učíme sa slovenčinou hrou – Krajina Hlaskovo a Cesta do Hlaskova – slovenčina pre malých aj veľkých začiatníkov.

Tvorba a vydanie metodicko-didaktického materiálu s názvom Cesta do Hlaskova v spolupráci s Pedagogickou fakultou UMB v Banskej Bystrici

Dominantnou činnosťou riešiteľského tímu v roku 2022 bola činnosť na dokončení metodicko-didaktického materiálu pre podporu slovenského jazyka u detí predškolského veku. Všetkých 6 súborov bolo odovzdaných do tlače. Zároveň bola v tomto roku pripravená a urobená aj nadstavba multimedialnej vzdelávacej platformy Krajina Hlaskovo - multimedialna vzdelávacia platforma na podporu výučby slovenského jazyka pre deti Slovákov žijúcich v zahraničí a vzdelávajúcich sa v národnostných školách a vzdelávacích centrách. Platforma je dostupná bezplatne pre všetkých záujemcov o učenie slovenčiny hrou na stránke www.krajinahlaskovo.sk.

V priebehu roka 2022 MŠVVaŠ SR zabezpečilo **učebnice a metodicko-didaktické materiály** pre krajanské školy a slovenské vzdelávacie centrá na podporu výučby slovenského jazyka/v slovenskom jazyku v zahraničí. Spolu ide o 153 kusov učebníc a materiálov pre školské zariadenia.

Riešenie projektu MŠVVaŠ SR **Vzdelávací program Slovenčina ako cudzí jazyk** pokračovalo počas celého roka 2022.

Ťažiskom činnosti v oblasti dištančného vzdelávania je prevádzka **e-learningových programov jazykovej prípravy pre stupeň A1 a A2** prostredníctvom webovej stránky: <https://www.e-slovak.sk/>. Počas roku 2022 pokračoval tútorovaný kurz e-slovak, úroveň A1, ktorý absolvovalo 582 študentov a úroveň A2 absolvovalo 178 frekventantov, spolu **760 používateľov**. Okrem toho bol realizovaný aj kurz pre samoštúdium, ktorý absolvovalo 5 257 záujemcov, celkovo bolo zaregistrovaných 15 055 frekventantov.

V roku 2022 sa konal **58. ročník Letnej školy slovenského jazyka a kultúry SAS** v kombinovanej forme prezenčne a online. Prednášky sú publikované v jubilejnom zborníku *Studia Academica Slovaca 51, UK, 2022*, ktorý je dostupný na: <http://zborniky.e-slovak.sk/>.

Ústavy Slovenskej akadémie vied (SAV) dlhodobo spolupracujú s Výskumným ústavom Slovákov v Maďarsku (VÚSM):

- **Centrum sociálnych a psychologických vied SAV**, v.v.i. pracuje s VÚSM na projekte „Súčasný stav a fungovanie slovenského národnostného školstva – reflexia pedagógov, reflexia študentov a reflexia rodičov“. V roku 2022 boli uskutočnené viaceré stretnutia riešiteľského tímu. O výsledky výskumu prejavili záujem nielen zamestnanci slovenských samospráv, ale aj učitelia slovenských škôl v Maďarsku. V rámci tejto spolupráce bolo vydaných viacero publikácií.
- **Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV**, v.v.i. participuje na dlhodobom projekte Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku, ktorý je zameraný na výskum a spracovanie priezvisk pôvodom slovenských rodín v slovenských jazykových enklávach v Maďarsku po stránke národopisnej, historickej, sociologickej, jazykovej i onomastickej v rámci Dohody o spolupráci medzi Jazykovedným ústavom Ľ. Štúra SAV a VÚSM na obdobie rokov 2012-2022. Bol vykonaný výskum priezvisk slovenských rodín v Mlynkoch a heuristický výskum slovenskej anojkonymie (terénnych názvov) v Mlynkoch.
- **Ústav slovenskej literatúry SAV**, v.v.i. spolupracuje s VÚSM na projekte „Literatúra v službách výchovy (Podoby a premeny funkčného modelu literatúry v slovenskej literatúre na konci 19. a v prvej tretine 20. storočia“. V rámci projektu bola vydaná publikácia Matej Markovič (1707 – 1762). Výber z diela.

Tab.č.12 **Finančné prostriedky, ktoré MŠVVaŠ SR v roku 2022 poskytlo na podporu Slovákov žijúcich v zahraničí (v eurách)**

Vládne štipendiá	Učitelia a lektori*	Vzdelávacie podujatia	Spolu
1 085 260,00	1 986 757,44	353 725,00	3 425 742,44

* V sume učitelia a lektori sú zahrnuté náklady na pôsobenie učiteľov a lektorov v Chorvátsku, Maďarsku, Poľsku, Rumunsku, Srbsku a na Ukrajine.

Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky

V júli 2022 sa v priestoroch Ministerstva kultúry Slovenskej republiky konala výstava Martin Juraj Oscitý – Ku koreňom pri príležitosti 70. výročia narodenia súčasného akademického maliara Martina Juraja Oscitého.

Vo všeobecnosti MK SR plní úlohy štátnej politiky SR vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí prostredníctvom rozpočtových a príspevkových organizácií MK SR.

Medzinárodný dom umenia pre deti BIBIANA

zorganizoval nasledujúce podujatia:

- okrúhly stôl: Slovenské insitné umenie v Srbsku ako špecifický prvok nehmotného kultúrneho dedičstva slovenského a srbského národa;
- výstavu v Galérii Babka v Kovačici pri príležitosti 220. výročia jej založenia;

- výstavu Cestami rozprávok v priestoroch Archívu Vojvodiny v Novom Sade a v Belehrade;
- Detská svadba z Kovačice – krojovaný sprievod detí z Kovačice ulicami Starého Mesta a predstavenie svadobných zvykov krajanov zo Srbskej republiky v Bratislave.

Slovenská národná knižnica (SNK)

- prijala archívne materiály potomkov Slovákov žijúcich v USA a Kanade;
- vydala publikáciu Dráma medzinárodnej sochy Martina Kukučina;
- poskytla na štúdium dokumenty slovenským bádateľom žijúcim v zahraničí. SNK navštívili aj zástupcovia Matice slovenskej v Srbsku;
- získala do archívu SNK dokumenty do osobných archívnych fondov viacerých slovenských osobností zo zahraničia;
- poskytla Slovenskej katolíckej farnosti Sedembolestnej Panny Márie v Mníchove zoznam osobností slovenskej kultúry, ktoré zomreli v roku 2021 a spracovala rešerše zaoberajúce sa problematikou Slovákov žijúcich v zahraničí.

Univerzitná knižnica v Bratislave

- usporiadala medzinárodnú konferenciu Slováci a ich umenie za hranicami Slovenska, ktorej cieľom bolo skúmanie vzťahov väčšinového a menšinového umenia;
- pripravila prezentáciu ročeniek Slovákov žijúcich v Maďarsku Náš kalendár a Čabiansky kalendár.

Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici

- prostredníctvom rámcovej zmluvy o spolupráci kooperovala so Slovenským vydavateľským centrom v Báčskom Petrovci v Srbsku a s Kultúrnou a vedeckou spoločnosťou Ivana Krasku v Nadlaku v Rumunsku;
- so Slovenským vydavateľským centrom v Báčskom Petrovci spolupracovala pri príprave a realizácii Dní slovenskej kultúry v Belehrade a v Hložanoch a participovala na účasti lektora na odbornom seminári TLib 2022.

Hudobné centrum

- poskytuje priestor na spoluprácu so Slovákami žijúcimi v zahraničí najmä v týchto oblastiach:
- vystupovanie výkonných umelcov v rámci dramaturgií koncertných podujatí a festivalov organizovaných inštitúciou;
- druhotná podpora študujúcej mládeže, štipendistov študujúcich v rámci medzinárodných dohôd na slovenských školách s muzikologickým zameraním formou akademickej praxe;
- možnosti účasti študentov hudobných odborov i mladých umelcov v rámci súťažných umeleckých projektov organizovaných inštitúciou;
- možnosti začlenenia študentov hudobných odborov do organizmu Slovenského mládežníckeho orchestra.

Národné osvetové centrum

- organizovalo seminár tvorivého dramatického písania Píšeš? Pišem na tému Návrat v Kovačici;
- umožnilo účasť Slovákov žijúcich v zahraničí na súťaži Jazykom tanca.

Slovenská knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči

tradične poskytuje svoje knižnično-informačné služby aj nevidiacim, slabozrakým a inak zdravotne postihnutým Slovákom žijúcim v zahraničí, ktorí sa môžu stať jej registrovanými

čitateľmi. V súčasnosti knižnica registruje používateľov z Českej republiky, Maďarska a Srbskej republiky, ktorým zasiela zvukové knihy a časopisy na CD nosičoch, resp. knihy a časopisy v Braillovom písme prostredníctvom zásielkovej služby. V rámci bilaterálnej dohody so Slovenskou samosprávou v Sarvaši v Békešskej župe o vzájomnom poskytovaní bezplatných knižnično-informačných služieb pre osoby so zrakovým postihnutím prostredníctvom Mestskej knižnice v Sarvaši rozšírila spoluprácu o nové formy poskytovania knižnično-informačných služieb, konkrétne o využívanie digitálnej knižnice zrakovo postihnutými občanmi Maďarska slovenskej národnosti žijúcimi v oblasti Sarvaša.

Slovenská ústredná hvezdáreň

usporiadala výtvarnú súťaž Vesmír očami detí, v rámci ktorej bola vytvorená špeciálna kategória pre Slovákov žijúcich v zahraničí.

Slovenské národné múzeum

v zmysle uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 387 z 8. júna 2022 ku *Koncepcii štátnej politiky Slovenskej republiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí na obdobie rokov 2022 – 2026* Slovenské národné múzeum zriadilo **Dokumentačné centrum slovenského vyst'ahovalectva pri SNM** – Historickom múzeu. V septembri 2022 bolo za týmto účelom pridelených 50 000 eur, ktoré sú určené na platy zamestnancov a prevádzku oddelenia.

Podujatie určené pre Slovákov žijúcich v zahraničí alebo s ich účasťou zorganizovali ďalšie rozpočtové a príspevkové organizácie MK SR, ako napr. Slovenský ľudový umelecký kolektív, Štátna opera, Štátny komorný orchester Žilina, Slovenský filmový ústav a Slovenský ľudový umelecký kolektív.

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky

V roku 2022 bolo podaných celkove 460 žiadostí o udelenie štátneho občianstva SR držiteľmi osvedčenia Slováka žijúceho v zahraničí. Štátne občianstvo bolo udelené 179 osobám (najmä štátnym občanom Srbskej republiky – 160 osôb a Ukrajiny – 17 osôb).

Matričné úrady poskytujú súčinnosť ÚSŽZ pri overovaní údajov na matričných dokumentoch, v súvislosti s rozhodovaním v konaní o vydaní osvedčenia.

V roku 2022 vybavil SNA približne 350 žiadostí fyzických osôb a právnických osôb o vyhľadanie archívnych dokumentov týkajúcich sa potvrdenia národnosti a štátnej príslušnosti, a to v súvislosti s udeľovaním slovenského štátneho občianstva. SNA ďalej vybavoval žiadosti na účely genealogického výskumu žiadateľov so slovenským pôvodom. SNA na požiadanie ÚSŽZ preveroval žiadosti s podozrením na pokus o sfalšovanie údajov zo sčítacích hárkov z rokov 1930, 1940 a 1950.

Zákonom č. 468/2022 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 180/2022 Z.z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov sa zabezpečilo uľahčenie hlasovania poštou Slovákom žijúcim v zahraničí použitím elektronickej aplikácie na zasielanie žiadostí o voľbu poštou vo voľbách do Národnej rady SR a pri hlasovaní v referende.

ÚHCP P PZ spolupracoval a naďalej spolupracuje s ÚSŽZ v oblasti vzájomnej výmeny informácií, pričom ÚSŽZ sú priebežne zasielané informácie o udelení pobytu, zrušení pobytu na územní SR osobám, ktoré sú držiteľmi osvedčenia Slováka žijúceho v zahraničí

a taktiež vykonáva bezpečnostné previerky osôb, ktoré sú žiadateľmi o osvedčenie. ÚSZZ poskytuje ÚHCP P PZ informácie o vydaných a odňatých osvedčeniach.

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky

MPSVR SR vypracúva právne predpisy v oblasti zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín na území SR vrátane stanovenia podmienok vstupu jednotlivých kategórií cudzích štátnych príslušníkov na trh práce SR a podmienok vydávania potvrdenia o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta, ktoré zodpovedá vysokokvalifikovanému zamestnaniu, potvrdenia o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta alebo povolenia na zamestnanie.

Podpora vstupu, ako aj návratu Slovákov žijúcich v zahraničí do vlasti a ich opätovná integrácia prostredníctvom trhu práce sa uskutočňuje v prvom rade cez aktívne opatrenia trhu práce, ktoré upravuje zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Slovák žijúci v zahraničí, ak je

1. občanom z členského štátu EÚ, Európskeho hospodárskeho priestoru a Švajčiarskej konfederácie má v zmysle európskej legislatívy, ktorá garantuje voľný pohyb osôb v rámci EÚ, rovnaký prístup na trh práce ako občan SR;
2. štátnym príslušníkom tretej krajiny, môže byť zamestnaný na území SR
 - bez potvrdenia o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta, ktoré zodpovedá vysokokvalifikovanému zamestnaniu, bez potvrdenia o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta alebo bez udelenia povolenia na zamestnanie podľa § 23a ods. 1 písm. g) zákona o službách zamestnanosti, ak mu bol udelený prechodný pobyt štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý má priznané postavenie Slováka žijúceho v zahraničí,
 - na základe potvrdenia o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta, ktoré zodpovedá vysokokvalifikovanému zamestnaniu, potvrdenia o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta alebo povolenia na zamestnanie v prípade, že nemá priznané postavenie Slováka žijúceho v zahraničí.

Po získaní prechodného pobytu štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý má priznané postavenie Slováka žijúceho v zahraničí, je jeho prístup na trh práce voľný. Zamestnávateľ má povinnosť informovať úrad práce, sociálnych vecí a rodiny o začatí, resp. skončení pracovnoprávneho vzťahu uvedeného občana do 7 pracovných dní odo dňa nástupu do zamestnania, resp. skončenia zamestnania.

Celkový prítok Slovákov žijúcich v zahraničí na pracovný trh SR predstavuje okolo 1 000 osôb ročne.

Tab.č. 13 **Prítok Slovákov žijúcich v zahraničí zamestnaných na území SR**

Štátna príslušnosť	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Srbsko	384	1 126	1 311	1 524	1 120	787	740
Ukrajina	26	91	112	255	215	214	244
Kirgizsko	1	0	0	0	0	0	2
Rusko	1	1	3	6	2	2	1
USA	2	0	2	2	3	1	3
Argentína	0	0	0	1	2	0	1
Bosna a Hercegovina	0	0	0	1	1	0	0
Čierna Hora	0	0	0	0	0	2	0
Neuvedené	0	2	9	1	0	1	1
Celkovo	414	1 221	1 437	1 791	1 343	1 007	992

Ku koncu jednotlivých rokov sme evidovali celkovo nasledujúce počty Slovákov žijúcich v zahraničí zamestnaných na území Slovenskej republiky. Celkové počty nie sú súčtom prítoku, keďže ľudia aj odchádzajú a dôležitý faktor je, že po troch rokoch nepretržitého pobytu v SR majú nárok požiadať o štátne občianstvo.

Tab.č. 14 **Celkové počty Slovákov žijúcich v zahraničí zamestnaných na území SR, stav ku koncu rokov**

	Muži	Ženy	Nezadané	Spolu
2016				818
2017				1 554
2018				2 288
2019				3 386
2020	1 948	1 182	23	3 153
2021	1 949	1 268	23	3 240
2022	2 057	1 397	16	3 472

V roku 2022 prebiehali práce na projekte Implementácia Jednotnej digitálnej brány v podmienkach Sociálnej poisťovne – Určenie uplatniteľných právnych predpisov. Cieľom projektu je o.i. zrýchlenie konania o určení uplatniteľných právnych predpisov v Sociálnej poisťovni, prostredníctvom elektronizácie vstupných žiadostí o vystavenie PD A1, resp. určenia uplatniteľných právnych predpisov a spustenia automatického posudzovania elektronických žiadostí. Zavedenie časti procesov do ostrej prevádzky je plánované od 1. apríla 2023. K tomuto dátumu je plánované umožnenie podania všetkých typov žiadostí o vystavenie PD A1, resp. určenia uplatniteľných právnych predpisov elektronicky prostredníctvom Ústredného portálu verejnej správy a zároveň automatické posudzovanie najpočetnejších typov žiadostí, ktoré budú touto cestou podané. Týmto bude naplnené vecné plnenie bodu 3.9.2. koncepcie.

Matica slovenská

Matica slovenská (MS) má silne ohraničené finančné možnosti na spoluprácu so Slovákami žijúcimi v zahraničí. Napriek tomu pokračuje v tradičnom výskume života Slovákov žijúcich v zahraničí. Ponúka im platformu vedeckej ročenky *Slováci v zahraničí* a vedecké semináre zamerané na problematiku Slovákov žijúcich v zahraničí. Výzvy zasiela pravidelne mailom a tiež informuje slovenské periodiká v zahraničí.

MS v roku 2021 vyzvala kolektívnych členov MS darovať CD so svojou tvorbou Slovákom žijúcim v zahraničí. Krajanské múzeum MS uskutočnilo zbierku, do ktorej venovali CD viaceré subjekty. MS pristúpila k natáčaniu krátkych rozprávok a povestí, dostupných pre všetkých Slovákov žijúcich v zahraničí na TV Matica, na www.youtube.com V roku 2021 pripravila päť rozprávok a povestí z cyklu *Z príbehu do príbehu*, v ktorých hrajú matiční dobrovoľníci. Knihy, z ktorých herci čítajú, vyšli vo Vydavateľstve Matice slovenskej.

Cirkvi

V náboženskom a duchovnom živote menšín majú slovenské farnosti a cirkevné zbory viac ako 250-ročnú tradíciu. Náboženstvo zohrávalo rozhodujúcu úlohu pri zachovaní národného povedomia Slovákov za posledných 300 rokov a aj dnes stále zohráva mimoriadne dôležitú úlohu. Zostáva trvalým problémom, že slovenské farnosti a cirkevné zbory trpia nedostatkom slovenských kňazov a v dôsledku toho postupným vytláčaním slovenčiny ako liturgického jazyka, čo je z hľadiska záujmu politiky SR vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí nežiaduci vývoj.

Rímskokatolícka cirkev vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí má vybudované cirkevné organizačné štruktúry, ktorými sú jednotlivé katolícke misie, v ktorých dlhodobo pôsobia katolícki kňazi slovenského pôvodu. Konferencia biskupov Slovenska koordinuje a monitoruje činnosť týchto slovenských katolíckych misií. Predsedom Rady pre Slovákov v zahraničí Konferencie biskupov Slovenska je bratislavský pomocný biskup Mons. Jozef Hal'ko. Predseda rady komunikuje s kňazmi na misiách s cieľom podporiť ich a informovať sa o aktuálnej situácii, ako i s predstaviteľmi katolíckej cirkvi v zahraničí. Zároveň v priebehu roku 2022 sa uskutočnilo viacero pastoračných návštev Slovákov žijúcich v zahraničí.

Rímskokatolícka cirkev sa aktuálne sústreďuje na hľadanie možností zabezpečiť kňazov pre tie slovenské katolícke spoločenstvá, ktoré nemajú v súčasnosti kňaza.

Evanjelická cirkev augsburského vyznania má tradične veľmi čulé kontakty so Slovákmí žijúcimi v zahraničí. Generálny biskup Ivan El'ko - a vo viacerých prípadoch aj ďalší dvaja evanjelickí biskupi (Peter Mihoč a Ján Hroboň) – nadväzovali kontakty so slovenskými, predovšetkým evanjelickými komunitami.

Na Slovensko zavítala viackrát pani biskupka Synody slovenského Sionu v USA (Slovak Zion Synod – ELCA, USA) Wilma Kucharek aj so svojimi spolupracovníkmi. Pani biskupka veľmi dobre spolupracuje aj s Evanjelickou bohosloveckou fakultou Univerzity Komenského a navštevuje aj iné slovenské evanjelické komunity v Európe. Na Slovensku sa uskutočnili aj ďalšie návštevy – návšteva kanadského Slováka reverenda Dušana Tótha, biskupa slovenskej ECAV v Českej republike Marián Čopu, austrálskeho Slováka, evanjelického farára Miloslava Velebira a iných. Slovákov v zahraničí podporuje evanjelická cirkev bohoslužobnou a inou literatúrou, pre deti Slovákov žijúcich v zahraničí možnosťou štúdia na evanjelických školách, zasielaním slovenskej tlače a pod.

V blízkosti Bratislavy vznikla početná komunita Slovákov v Maďarsku (Rajka) a v Rakúsku. V Rajke sa podarilo vytvoriť bohoslužobné miesto, kde vykonáva slovenské služby Božie duchovný z Cirkevného zboru ECAV z Petržalky. V Rakúsku dlhodobo vypomáhajú v pohraničných obciach (v rámci Evanjelickej cirkvi a. v. v Rakúsku) dvaja slovenskí duchovní (Ján Maďar a Marek Žaškovský).

Delegácia ECAV na Slovensku navštívila v septembri r. 2022 aj Slovenský cirkevný zbor v Nadlaku (Rumunsko). Nadlackí slovenskí evanjelici tam posviacali novú budovu stacionáru pre sociálne služby seniorom a pripomenuli si 200. výročie posvätenia svojho kostola, ktorý generálne opravili. Podobná udalosť bola aj v srbskom Novom Sade, kde slovenskí evanjelici zo širokého okolia posviacali generálne opravenú budovu biskupského úradu. V októbri 2022 navštívil pán Ivan El'ko, generálny biskup ECAV, Slovákov v kanadskom Toronte na pozvanie miestneho farára Ladislava Kozáka.

Gréckokatolícka cirkev pokračuje v aktívnej misijnej pastoračnej činnosti. Kňazi pracujú medzi veriacimi Slovákami v zahraničí v USA, Kanade, Grécku, Švajčiarsku, Taliansku a na Ukrajine.

Časť 9. Návrh programu štátnej politiky SR vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí na rok 2024

Program štátnej politiky SR v roku 2024 sa bude opierať o ústavný a zákonný rámec SR a novoprijatú koncepciu štátnej politiky Slovenskej republiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí na obdobie rokov 2022-2026 s cieľom podporovať posilňovanie súdržnosti našich krajanov vo svete, aj prostredníctvom Vykonávacieho plánu, ktorý bol spracovaný pre jej implementáciu. Zainteresovaná subjekty sa zamerajú na plnenie úloh vyplývajúcich z Vykonávacieho plánu k vecnému plneniu koncepcie štátnej politiky SR vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí na obdobie rokov 2022 – 2026. V rámci odpočtu plnenia úloh štátnej politiky SR vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí budú vyhodnocovať plnenie úloh v zmysle zadaných indikátorov plnenia úloh.

ÚSZZ má záujem, aby v priebehu roku 2024 bol schválený Národnou radou SR nový zákon o Slovákoch žijúcich v zahraničí, ktorý bude reflektovať na doterajšie skúsenosti z uplatňovania aktuálneho zákona, ako aj na zásadné zmeny, ktoré nastali v prostredí Slovákov žijúcich v zahraničí za obdobie jeho platnosti a realizácie.

V oblasti vzdelávania, vedy a výskumu bude ÚSZZ v roku 2024 pokračovať v podpore školstva, vzdelávania a činností vedúcich k uchovaniu slovenského jazyka a pozdvihnutiu úrovne slovenského školstva a všetkých foriem vzdelávania v slovenskom jazyku v zahraničí. Základom prežitia a ďalšieho rozvoja živých slovenských spoločenstiev sú základné školy s vyučovacím jazykom slovenským a odhodlanie rodičov zapísať deti do týchto škôl. Už aj dlhodobo existujúce školy so slovenským vyučovacím jazykom postupne zanikajú. ÚSZZ podrobne zmapuje situáciu Slovákov v týchto oblastiach a má zámer nadviazať intenzívnejšiu spoluprácu s miestnymi samosprávnymi orgánmi a školami s cieľom vypracovať a uskutočniť špecifické opatrenia na vytvorenie optimálnych podmienok na uchovanie slovenského školstva a rozvoj slovenských spoločenstiev v zahraničí.

Aktívne budú v tomto procese zapojení komisia pre školstvo a vzdelávanie ÚSZZ, Národný inštitút vzdelávania a mládeže, MŠVVaŠ SR, slovenské univerzity a iné inštitúcie. Dôraz bude kladený na plnenie úloh vyplývajúcich z vykonávacieho plánu k implementácii novej koncepcie. Zástupcovia ÚSZZ sa budú zúčastňovať na školských a vzdelávacích podujatiach organizovaných školskými ustanovitzňami a Slovákami v zahraničí, alebo na podujatiach a aktivitách organizovaných pre Slovákov žijúcich v zahraničí v Slovenskej republike. ÚSZZ bude pokračovať v organizovaní letných táborov pre slovenskú mládež zo zahraničia s

ambíciou navyšovať počet turnusov tak, aby mohol byť lepšie saturovaný narastajúci dopyt po týchto táboroch zo strany krajanov.

V oblasti kultúry bude ÚŠZZ podporovať tradičné kultúrne aktivity spolkov Slovákov žijúcich v zahraničí a organizovať podujatia, ktoré prispievajú k šíreniu kultúry Slovákov žijúcich v zahraničí v ich domovských krajinách, ako aj na Slovensku, bude sa snažiť o ochranu slovenského kultúrneho dedičstva v zahraničí podporovaním vzniku a činnosti múzeí, galérií, etnodomov a ďalších kultúrnych ustanovizní, ktorých úlohou je zachovávať, rozvíjať a chrániť kultúrne hodnoty slovenských komunít v zahraničí.

V oblasti dotácii ÚŠZZ pripravuje zmenu interného predpisu s účinnosťou od roku 2024, keďže sa v aplikačnej praxi ukázali niektoré ustanovenia existujúcich predpisov za nedostatočné a zároveň je potrebné riešiť problém nárastu počtu predkladaných žiadostí o dotácie.

V oblasti médií ÚŠZZ upriami pozornosť na mediálne zabezpečenie projektov Slovákov žijúcich v zahraničí súvisiacich s prezentáciou slovenskosti, kultúrneho a duchovného dedičstva Slovákov žijúcich v zahraničí.

ÚŠZZ bude spolupracovať s MZVEZ SR, MŠVVaŠ SR, MK SR a s ďalšími rezortmi, predovšetkým v rámci platformy RVKO a pri plnení úloh vyplývajúcich zo zákonov a uznesení vlády SR.

Rozpočtové a príspevkové organizácie v pôsobnosti MK SR budú pokračovať v rozpracovaných projektoch a ďalších aktivitách smerujúcich k podpore Slovákov žijúcich v zahraničí:

- SNM – Historické múzeum plánuje pokračovať v získavaní historických predmetov a najdôležitejším bodom organizovania aktivít bude projekt realizácie samostatnej budovy Múzea slovenského výtvarného umenia;
- Hudobné centrum bude pokračovať v ďalšej realizácii svojich odborných a umeleckých aktivít;
- Slovenská ústredná hvezdáreň rozšíri špeciálnu kategóriu výtvarnej súťaže Vesmír očami detí pre Slovákov žijúcich v zahraničí o ďalšie krajiny;
- Univerzitná knižnica v Bratislave bude rozvíjať spoluprácu v oblasti dopĺňovania fondov, budovania špeciálnych čiastkových knižníc a organizovania kultúrnych podujatí na podporu aktivít vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí;
- Slovenský ľudový umelecký kolektív plánuje koncertnú činnosť, výstavy o nehmotnom kultúrnom dedičstve, semináre, tvorivé dielne a ďalšie aktivity prezentujúce kultúru a umenie, spoluprácu s Centrom digitalizácie inšitných maliarov v Kovačici;
- Štátna opera chce prinášať kultúru krajanom najmä v susedných štátoch;
- Štátny komorný orchester Žilina plánuje aj v roku 2024 spolupracovať so Slovákami žijúcimi v zahraničí. V rámci prípadných zahraničných vystúpení preto plánuje kontaktovať slovenské domy a zastupiteľské úrady v príslušných krajinách;
- Slovenský filmový ústav plánuje pokračovať v pravidelných aktivitách.

K trvalým úlohám patrí aj spolupráca s kresťanskými misiami a farnosťami, ktorých poslanie v slovenskom prostredí v zahraničí má životný význam nielen u autochtónnych menšín, ale aj vo formujúcich sa nových spoločenstvách Slovákov žijúcich v zahraničí.

V tejto súvislosti sa ÚSŽZ chce v roku 2024 viac zamerať na sústavnejšiu a systematickejšiu spoluprácu so Slovenskými katolíckymi misiami a farnosťami pôsobiacimi v zahraničí, ako aj s evanjelickými cirkevnými zbormi. Osobitnú pozornosť chce však ÚSŽZ v rámci svojej pôsobnosti venovať tzv. novým komunitám (diaspóram) v západnej Európe a zámorí a prepájať ich aj s tradičnými slovenskými komunitami pôsobiacimi v príslušných krajinách už niekoľko generácií.

RTVS bude mediálnym partnerom významných podujatí Slovákov žijúcich v zahraničí doma i v zahraničí. Krajanská redakcia RSI chce pokračovať v projekte Slováci vo svete a chce sa venovať aj krajanským aktivitám, podujatiam a udalostiam s presahom na Slovensko.

MZVEZ a ZÚ SR budú vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí v r. 2024 naďalej v rámci svojich kompetencií:

- udržiavať kontakt a úzko spolupracovať so Slovákami žijúcimi v zahraničí a ich združeniami, podporovať udržiavanie a formovanie ich slovenskej identity a spolupatričnosti so SR;
- zapájať Slovákov žijúcich v zahraničí do činností organizovaných ustanovizňami SR a podporovať stretnutia najvyšších predstaviteľov SR so Slovákami žijúcimi v zahraničí v zahraničí, ako aj v SR;
- priebežne mapovať stav a potreby slovenských spoločenstiev v zahraničí a sprostredkovať dané informácie ÚSŽZ a inštitúciám v SR s cieľom dosiahnutia maximálnej efektívnosti výkonu štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí;
- monitorovať a signalizovať zmeny v legislatíve v príslušných teritóriách s dopadom na pôsobnosť ÚSŽZ (dotácie, osvedčenia);
- podieľať sa na príprave, uzatváraní a výkone medzinárodných dohôd a medzivládnych programov spolupráce s dosahom na slovenské menšiny a spoločenstvá v zahraničí;
- konzultovať návrhy bilaterálnych rezortných zmlúv s krajanskou problematikou s krajanmi tak, aby mohli byť do nich zahrnuté aj ich požiadavky;
- využívať potenciál zmiešaných medzivládnych komisií v prospech rozvoja slovenských menšín a spoločenstiev v zahraničí;
- využívať mandát Rady vlády pre krajanské otázky na účinné zosúladenie štátnej politiky SR vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí;
- v spolupráci s ďalšími štátnymi ustanovizňami zabezpečovať peňažné prostriedky pre dotačný systém ÚSŽZ na podporu krajanských aktivít a napomáhať ÚSŽZ pri uskutočňovaní finančnej podpory infraštruktúrnych krajanských projektov;
- v záujme rozvoja vzťahov so slovenskými spoločenstvami úzko spolupracovať s ÚSŽZ pri vybavovaní žiadostí o vydanie osvedčenia Slováka žijúceho v zahraničí;
- zabezpečovať ochranu práv a záujmov Slovákov žijúcich v zahraničí, ktorí sú občanmi SR, formou konzulárnej asistencie;
- sprostredkovať informácie o Slovensku pre Slovákov žijúcich v zahraničí na webových stránkach ZÚ SR v ich prepojení na webovú stránku ÚSŽZ, ktorá by mala byť centrálnym portálom pre Slovákov žijúcich v zahraničí s jej prelinkovaním na všetky pre nich dôležité inštitúcie SR;
- v krajinách s príchodom príslušníkov novej slovenskej diaspóry podporovať udržiavanie ich bezprostredného kontaktu so SR a sprostredkovať im informácie o možnostiach ich návratu a uplatnenia sa na Slovensku;
- rozvíjať vzťahy a spolupracovať s novou slovenskou diasporou a využiť jej záujem a potenciál v prospech rozvoja SR;

- podporovať iniciatívy uskutočňujúce projekty globálnych slovenských sietí zamerané na prepájanie (networking) predstaviteľov nových slovenských diaspór, ako aj ich prepojenie s ustanovizňami a subjektmi;
- sprostredkovať informácie o poskytovaní vládnych štipendií SR pre Slovákov žijúcich v zahraničí;
- podporovať zapojenie spoločenstiev Slovákov žijúcich v zahraničí do oboznamovania zahraničia so SR a naopak, pomáhať pri oboznamovaní slovenskej verejnosti so slovenskými spoločenstvami v zahraničí.

MS a jej pracoviská na regionálnej úrovni plánujú viacero miestnych podujatí. Ich predbežný plán a pozvánky sú dostupné na webovej stránke www.matica.sk.

Kapitola 10. Vplyv na rozpočet verejnej správy

Prijatie materiálu bude mať negatívny, rozpočtovo zabezpečený vplyv na rozpočet verejnej správy kvantifikovaný v analýze vplyvov na rok 2023 v sume 3 595 518 eur a na roky 2024 a 2025 v sume 3 630 448 eur s tým, že prostriedky sú zabezpečené v rozpočte kapitoly MZVEZ SR, v programe 0D3 – Štátna politika k Slovákom žijúcim v zahraničí.

Materiál nemá žiadne vplyvy na podnikateľské prostredie, žiadne sociálne vplyvy, žiadne vplyvy na životné prostredie, informatizáciu, na služby verejnej správy ani na manželstvo, rodičovstvo a rodinu.